

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Nationaal Crisis Centrum

Contactpersoon
T 070 751 50 50

Datum
3 juni 2020

agenda

ICCB Covid-19

Omschrijving	ICCb Covid-19
Vergaderdatum en -tijd	17 juni 2020, 10.00 uur
Vergaderplaats	NCTV
Aanwezig	

Afwezig

1. **Opening**
2. **Algemeen beeld**
 - a. Dashboard en S&D (toelichting vz IAO)
 - b. Omgevingsanalyse (NKC)
3. **Voorgestelde strategie en aanvraag OMT**
4. **Communicatie**
5. **Rondvraag en sluiting**

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

ICCb0617D

Verslag ICCb COVID-19

17 juni 2020, 10.00u

Departementaal Vertrouwelijk

NICTV

Agenda

1. Opening
2. Algemeen beeld
3. Voorgestelde strategie en aanvraag OMT
4. Communicatie
5. Rondvraag en sluiting

1. Opening

ICCb richt zich vandaag niet op besluiten in MCCb, maar aanpassingen routekaart en vraag richting OMT.

Is dit de juiste weg en zien we hobbels? Zodat het meegenomen kan worden richting uitvraag OMT.

Woensdag 24/6 concept besluit in ICCb en besluitvorming in MCCb

Vandaag afwezig: Jaap van Dissel (RIVM)

2. Algemeen beeld

11.1 10.2g

-
- Gisteren motie aangenomen t.b.v. evaluatie.
- Projectorganisatie heeft dashboard overgenomen, nu in overgangsfase.

Actuele aandachtspunten (SenD nr. 49)

Naleving en handhaving lijken af te nemen, zonder goed bron- en contactonderzoek gevaar voor heropleving virus

- De geleidelijke toename van de reproductiefactor was deels ingecalculeerd vanwege de versoepelde maatregelen. Ook versloft de discipline onder de bevolking. Door beide redenen is bron- en contactonderzoek van de GGD van groot belang; signalen dat dit nog niet op orde is zijn hardnekkig.

Legitimiteit aanpak bediscussieerd

- Gevoelens van inconsistentie en onbegrijpelijkheid rondom de maatregelen (waaronder de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19) houden aan, vanuit zowel de maatschappij als politiek.

Sombere sociaaleconomische perspectieven op de (nabije) toekomst

- De economische gevolgen van de crisis blijven naar verwachting nog lange tijd voelbaar, inclusief een stijgende werkloosheid, maar ook toenemende kansenongelijkheid.

Omgevingsanalyse (1)

- 'Jong gaat voor oud' (op de IC) kopt de Volkskrant. Ook voorpaginanieuws bij NRC en AD. (code zwart)
- Van Rijn wordt ook geciteerd; niet voor leeftijdselectie.
- De Telegraaf schrijft dat volgens 'topviroloog' Peter Piot een omvangrijke tweede golf niet waarschijnlijk is.
- Het Algemeen Dagblad heeft een interview met GGD-directeur Sjaak de Gouw, die stelt dat in de meerderheid van de gevallen contactonderzoek niet de bron van een besmetting weet te achterhalen.
- NRC schrijft over het medicijn Dexamethason, dat volgens een grote Britse studie de sterfte onder Covid-19-patiënten vermindert.

Omgevingsanalyse (2)

- In Den Haag is vandaag een demonstratie van touringcarbedrijven. Ze vinden het onterecht dat zij maar weinig passagiers mogen vervoeren, in tegenstelling tot de luchtvaartbranche en het openbaar vervoer.
- Vandaag kort geding kermisexploitanten tegen de Nederlandse overheid om de kermis voor 1 september te mogen openen.

3. Voorgestelde strategie en aanvraag OMT

- Zie sheets maatregelenpakket vanaf 1 juli 2020 (uitgedeeld)
- Toelichting door de NCTV

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

**ICCb
17/6**

Maatregelenpakket vanaf 1 juli 2020

ICCb - 17 juni

Departementaal vertrouwelijk

NCTV

**ICCb
17/6**

Aanpak vanaf 1 juli

Oorspronkelijke aanpak stappenplan:

- Gericht op het zoveel mogelijk beperken van het aantal contactmomenten door het tegengaan van (omvangrijke) groepsvorming, het beheersen van mobiliteit en het beperken van de druk op de openbare ruimte.
- De stappen zijn vanuit een sectorale/activiteiten-benadering opgebouwd waarbij:
 - eerst lokaal, dan regionaal en daarna landelijke verkeer werd toegestaan;
 - eerste kleine groepen, daarna grotere groepen werden toegestaan;
 - eerst noodzakelijke activiteiten, daarna welzijn en recreatieve activiteiten werden toegestaan;
 - eerst activiteiten met een beperkt verspreidingsrisico, daarna meer risicovolle activiteiten werden toegestaan;
 - eerst sectoren die in meerdere mate in staat zijn om de RIVM-richtlijnen toe te passen, daarna de overige sectoren werden geopend;
 - eerst activiteiten met een maatschappelijk belang, daarna activiteiten met een laag maatschappelijk belang werden geopend.

Voorgestelde aanpak:

- Gericht op het maximaal controleren van de verspreiding van het virus en het tegelijkertijd zoveel mogelijk openstellen van de samenleving via:
 - De brede implementatie van de 1,5m-maatregel;
 - Het beperken van de maximale groepsgrootte;
 - Te benadrukken dat men met klachten thuis moet blijven (via o.a. triage) en zich moet laten testen;
 - Onderscheid te maken tussen basisregels voor activiteiten binnen en activiteiten buiten.

Voorwaarden voor deze aanpak:

- Het in stand houden van het advies om zoveel mogelijk thuis te werken;
- Het in stand houden van oproep om openbaar vervoer alleen te gebruiken voor noodzakelijke reizen;
- Regulering van de openbare ruimte door het lokaal bestuur, i.o.m. ondernemers/bedrijven en politie.
- Het in stand houden van de mogelijkheid om bij extreme drukte overgaan tot sluiting van locaties (door burgemeester / voorzitter veiligheidsregio).

Departementaal vertrouwelijk

ICCb
17/6

Stap 1 juli: algemene openstelling resterende sectoren en activiteiten

Basisregels voor binnen

- maximaal **100 personen per ruimte** (excl. personeel) zolang de bijbehorende "verkeersstromen" (incl. sanitaire voorzieningen) gescheiden kunnen worden;
- implementatie van de **1,5m-maatregel** op locatie (d.m.v. protocollen);
- **handhaving** van de 1,5m-maatregel door ondernemers/bedrijven zelf, handhaving op de ondernemer/bedrijven door overheid;
- indien een activiteit dit toelaat, werken op basis van **reservering, triage en/of met placering**;
- indien er bij een activiteit sprake is van een **doorstroom van bezoekers/gasten** dan geldt er geen maximum aantal personen per ruimte en wordt er gehandhaafd op de 1,5m-maatregel (bijv. detailhandel, bibliotheken en musea);
- realiseren van **hygiënemaatregelen op locatie**.

Basisregels voor buiten

- In de buitenruimte: **handhaven op de 1,5m-maatregel**.
- Bij **vergunning- en meldplichtige evenementen** (in de buitenruimte):
 - vanaf 1 juli: maximaal **100 bezoekers** (excl. personeel);
 - **vanaf 1 september**: maximaal aantal bezoekers en aanvullende voorwaarden bepaald door vergunningverlener;
 - implementatie van de **1,5m-maatregel** op locatie (d.m.v. protocollen);
 - **handhaving** van de 1,5m-maatregel door ondernemers/bedrijven zelf, handhaving op de ondernemer/bedrijven door overheid;
 - werken op basis van **reservering en triage**;
 - realiseren van **hygiënemaatregelen op locatie**.

Wat valt er bijv. onder de definitie van binnen?

- Bowlingbanen;
- Detailhandel;
- Seksinrichtingen/sekswerkers;
- Sauna's & wellness;
- Coffeeshops;
- Theaters;
- Restaurants & cafés;
- Opera;
- Kerken
- Musea;
- Fitness & sportscholen (onderhevig aan aanvullende voorschriften);
- Congrescentra;
- Monumenten.

Wat valt er bijv. onder de definitie van buitenruimte?

- Dierentuinen;
- Pretparken;
- Natuurparken;
- Stadsparken
- (Stad)stranden;
- Terrassen (onderhevig aan aanvullende voorschriften);
- Op straat;
- Langs amateursportvelden.

Wat valt er bijv. onder de definitie van evenementen?

- Professionele sportwedstrijden;
- Festivals;
- Popconcerten;
- Buurtbarbecues;
- Kermissen;
- Braderieën;
- Herdenkingen.

Departementaal vertrouwelijk

Uitzonderingen & vervolgstappen

▪ **Uitzondering voor algemene openstelling** geldt voor:

- Dansvoorzieningen (o.a. discotheken en nachtclubs);
- Activiteiten waarbij in groepsverband de stem geforceerd wordt verheven (incl. koren/spreekkoren/schreeuwen);

▪ **Uitzondering op de implementatie van de 1,5m-maatregel:**

- Door contactberoepen (incl. professionele sporters, acteurs, dansers, enz.);
- Bij amateursport en -cultuur (o.m. theater en dans) **[aanvullende vraag OMT]**;
- Hulpbehoevenden (o.a. personen met een handicap) en hun begeleiders;
- In alle vervoersmiddelen in Nederland, incl. OV (met mondkapje) **[aanvullende vraag OMT]**; wordt op dit moment geformuleerd na.v. touringcars, lastig te benoemen als aparte sector.
- In vliegtuigen (met mondkapje);
- In geval van gezamenlijke huishoudens;
- Door kinderen tot 18 jaar onderling en op het VO **[aanvullende vraag OMT]**. N.a.v. problemen in OV, tot 18 jaar lijken risico's anders te zijn. Ziet op afstand tussen leerlingen, niet tussen leraren, is een andere risico-groep.

Vervolgstappen gefaseerd in de toekomst:

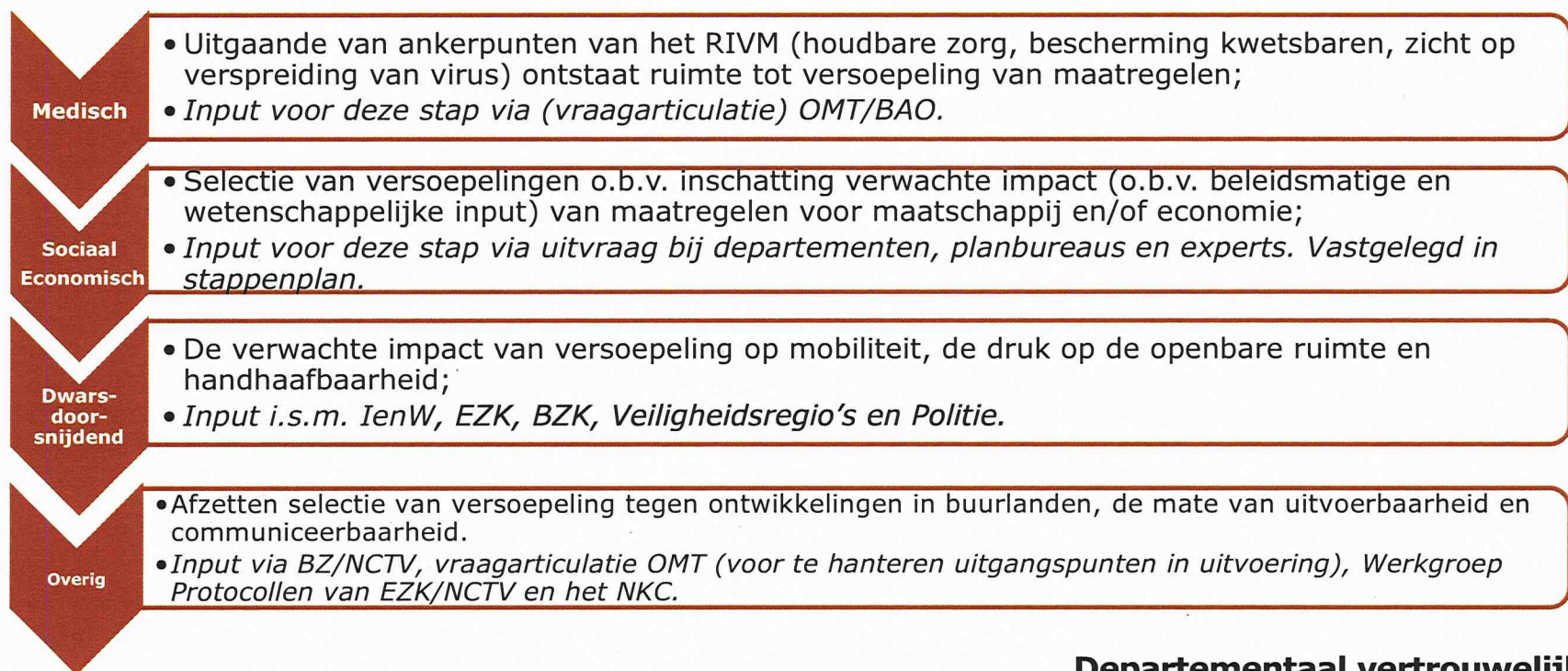
- Verder opschalen van de maximale groepsgrootte, evt. gedifferentieerd tussen binnen en buiten en/of regionaal;
- Openen van dansvoorzieningen;
- Toestaan van activiteiten waarbij in groepsverband de stem geforceerd wordt verheven;
- Toestaan van overige activiteiten waarbij geen 1,5m gehandhaafd kan worden en voor zover niet noodzakelijk vanuit uitoefening van een beroep;
- Op termijn loslaten van de 1,5m-maatregel;
- Opheffen van het advies om zoveel thuis te werken.

Departementaal vertrouwelijk

**ICCb
17/6**

Afwegingskader

Departementaal vertrouwelijk

**ICCb
17/6**

OMT-advies

[Volgt maandag 22/06]

Departementaal vertrouwelijk

**ICCb
17/6**

Impact alternatieve aanpak op mobiliteit

[Volgt donderdag 18/06 in IAO]

Departementaal vertrouwelijk

**ICCb
17/6**

Impact alternatieve aanpak openbare ruimte & handhaafbaarheid

- Impact van de verwachte versoepeling en het toestaan van toerisme kan **aanzienlijk** zijn, maar wel lokaal/regionaal verschillend qua zwaartepunt;
- **Eenduidige, transparante en uitlegbare maatregelen** kunnen als basis dienen voor het beheersen van de impact. Daarbij wordt vaak opgemerkt dat afstemming en samenwerking hierover regionaal, interregionaal en nationaal van groot belang is;
- **Draagvlak voor handhaving** van regels is afhankelijk van uitlegbaarheid;
- Behoeftte aan (landelijk afgestemde) kaders, voor handhaving en voor aanscherping van regels, maar ook behoefte om deze wel vanuit lokaal/regionaal maatwerk toe te passen;
- Behoeftte aan beschikbaarheid van ICT-middelen (GIS, app's) om drukte te kunnen monitoren om publiek te kunnen faciliteren in het nemen van de eigen verantwoordelijkheid, zelf- en samenredzaamheid.

Bron: LOTC & VR

Departementaal vertrouwelijk

**ICCb
17/6**

Impact alternatieve aanpak op communiceerbaarheid

[Presentatie NKC]

Departementaal vertrouwelijk

ICCb
17/6

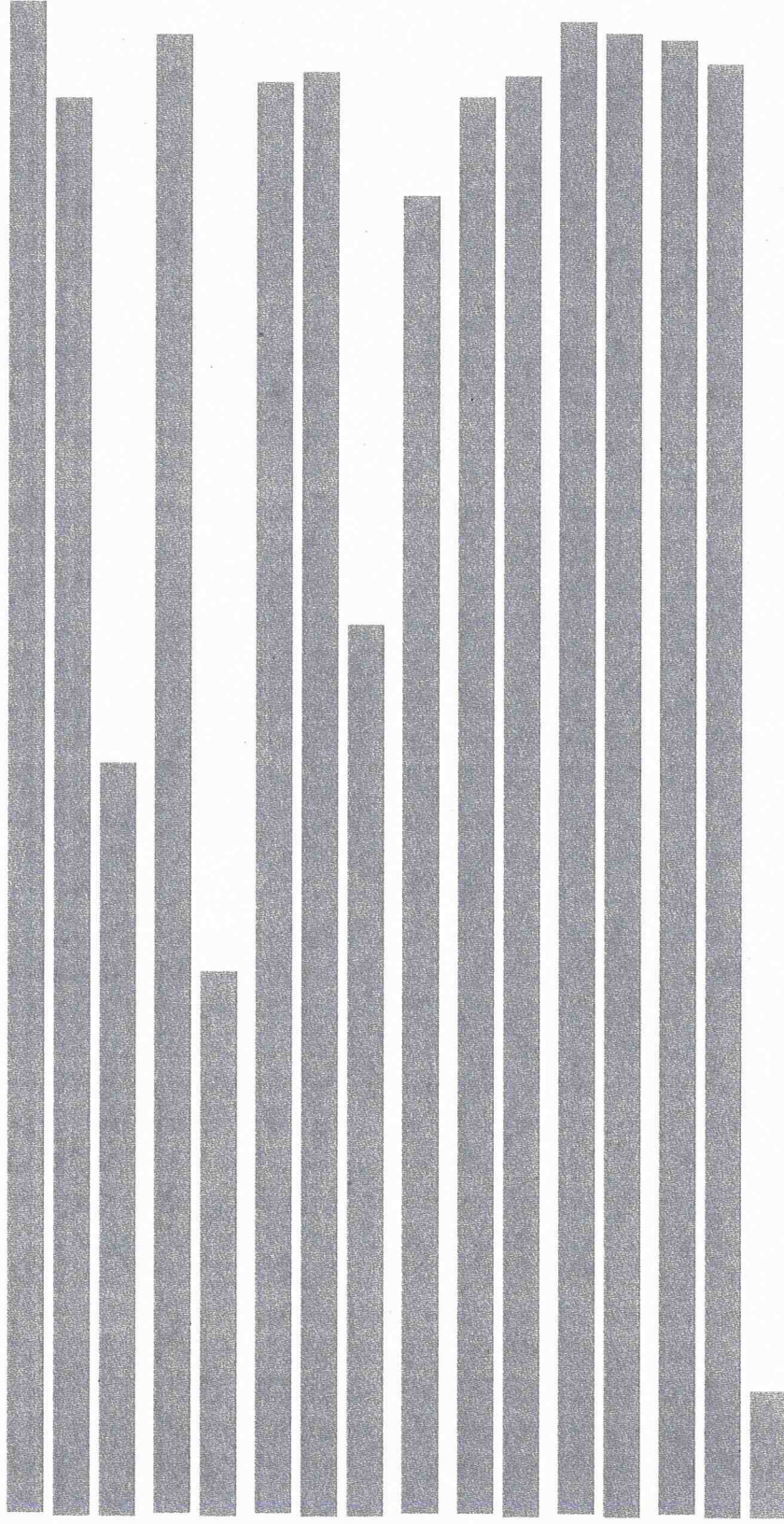
Ontwikkelingen Buurlanden

Maatregel	Duitsland (deelstaat-afhankelijk)	België
Werk thuis als het kan.	- Niet verplicht, wel impliciet aangeraden; 'home office-wet' aangekondigd voor de herfst.	Waar mogelijk thuis werken. Indien niet mogelijk 1,5 m afstand.
Algemene openstelling resterende activiteiten/sectoren: - maximaal 100 personen per ruimte (excl. personeel) zolang de bijbehorende "verkeersstromen" (incl. sanitaire voorzieningen) gescheiden kunnen worden; indien er bij een activiteit sprake is van een doorstroom van bezoekers/gasten: handhaven op de 1,5m-maatregel (bijv. detailhandel, bibliotheken en musea). - Maximum 100 personen, voor vergunnings- en meldplichtige evenementen. - Op basis van reservering, triage en/of placering. - Uitzonderingen: dansvoorzieningen, zingen/schreeuwen.	- Afstand: soms 1,5 meter - soms 2 meter; - Fysiek contact beperkt tot het minimum. In de meeste deelstaten is bezoek aan familie toegestaan. Speciale richtlijnen voor religieuze bijeenkomsten; - Bijeenkomsten, demonstraties, etc. mogen max 60 minuten duren. Verder afstand houden en mondkapje dragen; Tot 31 augustus max 1000 personen; evenementen waarvoor vergunningen nodig zijn toegestaan met beperkingen zoals tijdsduur, mondkapje, afstand houden en hoeveelheid mensen.	- Handhaving 1,5m dmv protocollen; - Vanaf 1 juli heropening voorzien voor: - Wellnesscentra en sauna's - Casino's, speelautomatenhallen - Pretparken en binnenspeeltuinen - Bioscopen - Alle sporten (incl. contactsporten en zwembaden) - Publiek : maximum 200 personen, op 1,5m - Erediensten: 200 personen, geen fysiek contact. - Vanaf 1 aug: dorpsfeest of kermis; - Dansvoorzieningen (> 1 september 2020); Grote evenementen (eg. festivals) niet.
Uitzondering implementatie 1,5m: - Door contactberoepen (incl. professionele sporters, acteurs, dansers, enz.); - Bij activiteiten waarbij geen 1,5m gehandhaafd kan worden; - Hulpbehoevenden (o.a. personen met een handicap) en hun begeleiders; - In alle vervoersmiddelen, incl. OV en vliegtuigen (met mondkapje); - In geval van gezamenlijke huishoudens; - Door kinderen jonger dan 13 jaar; - Door kinderen van 13 t/m 18 jaar tijdens buitensport.	Uitzondering implementatie 1,5m: - OV rijdt, mondkapje verplicht; een huishouden mag samenkomen met 1 ander huishouden; Deelstaat-afhankelijk: verscherping maatregelen verplicht bij meer dan 50 nieuwe besmettingen per 100.000 inwoners over de periode van zeven dagen.	Uitzondering implementatie 1,5m: - Contactberoepen; - Hulpbehoevenden; - OV – vanaf 12 jaar met mondkapje. (NB: gebruik OV wordt aangemoedigd); - Gezamenlijke huishoudens; - Kinderen t/m jonger dan 12 jaar; Wekelijks 10 verschillende personen (uitgebreide persoonlijke bubbel).
Onderwijs: Vanaf 1 juli loslaten van de 1,5m-maatregel voor de doelgroep van 13-18 jaar;	- Alle scholieren kunnen voor de zomervakantie weer, zij het beperkt, terug naar school. - In sommige deelstaten worden al sinds april examens afgenomen. - Loslaten 1,5m maatregel onbekend.	- Kleuter- en basisonderwijs voltijds geopend zonder mondkapjes en 1,5m; - Secundair onderwijs gedeeltelijk geopend met 1,5 m en mondkapje sterk aanbevolen; - Universiteiten en hogescholen geven hoofdzakelijk les via afstandsonderwijs;
Grens: - Vanaf 15 juni is het weer mogelijk op vakantie te gaan naar bepaalde landen binnen de EU/Schengenzone; - Voor inkomende passagiers vanuit hoog-risicogebieden verplichte gezondheidsverklaring en quarantaine-advies. N.B: EU inreisverbod verlengd tot 30 juni	- Grenzen open voor reizigers uit EU, (Spanje rond 21 juni open). Grenzen voor niet-EU-landen wrs. per 31 augustus open. - Verplicht 14 dagen quarantaine bij vanuit een niet-EU land. Uitzondering voor transport en zorg. - Algehele reiswaarschuwing voor alle landen buiten de EU en het VK verlengd tot en met eind augustus. N.B: EU inreisverbod verlengd tot 30 juni	- Grens NL-BEL: vanaf 15 juni binnengrenscontroles en het verbod op niet-essentiële reizen van en naar België opgeheven; - Buitenlands toerisme is vanaf maandag 15 juni weer toegestaan naar bepaalde landen; N.B: EU inreisverbod verlengd tot 30 juni

Reacties

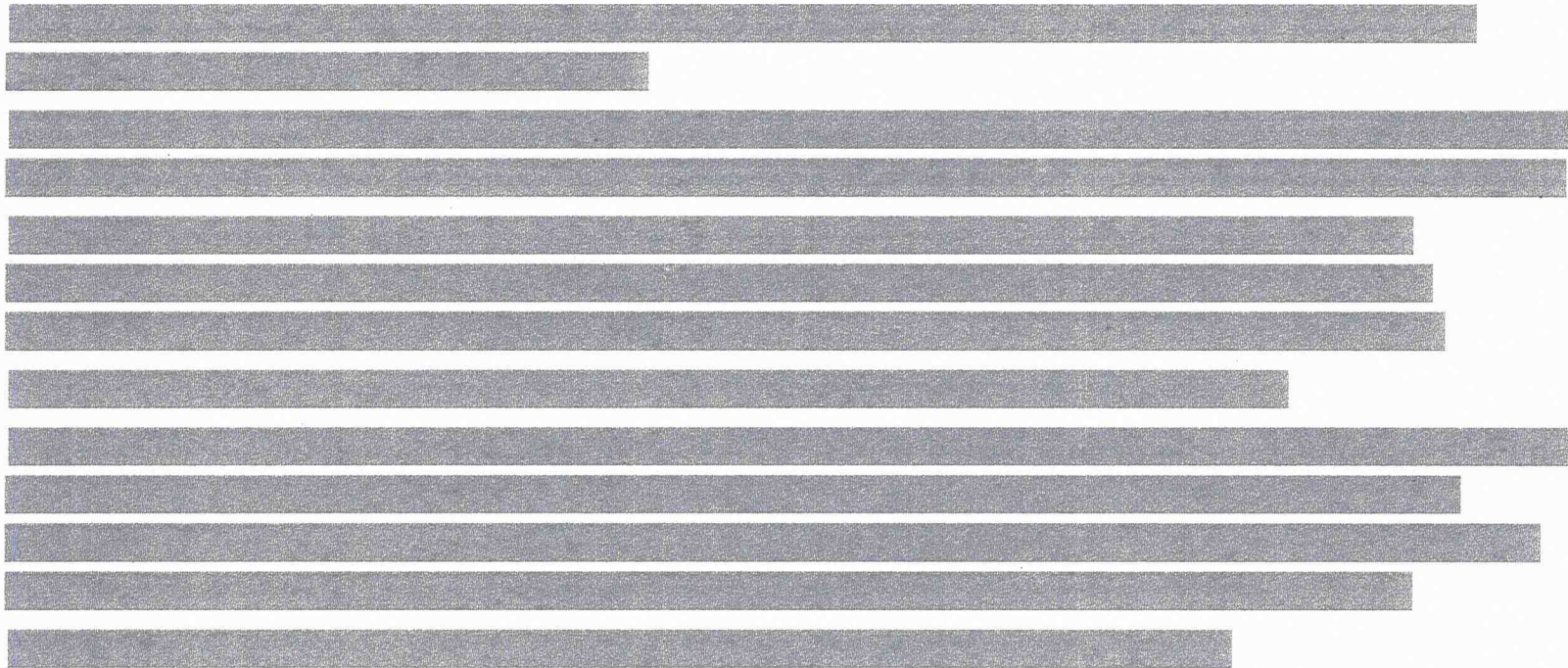
11.1 10.2g

Reacties

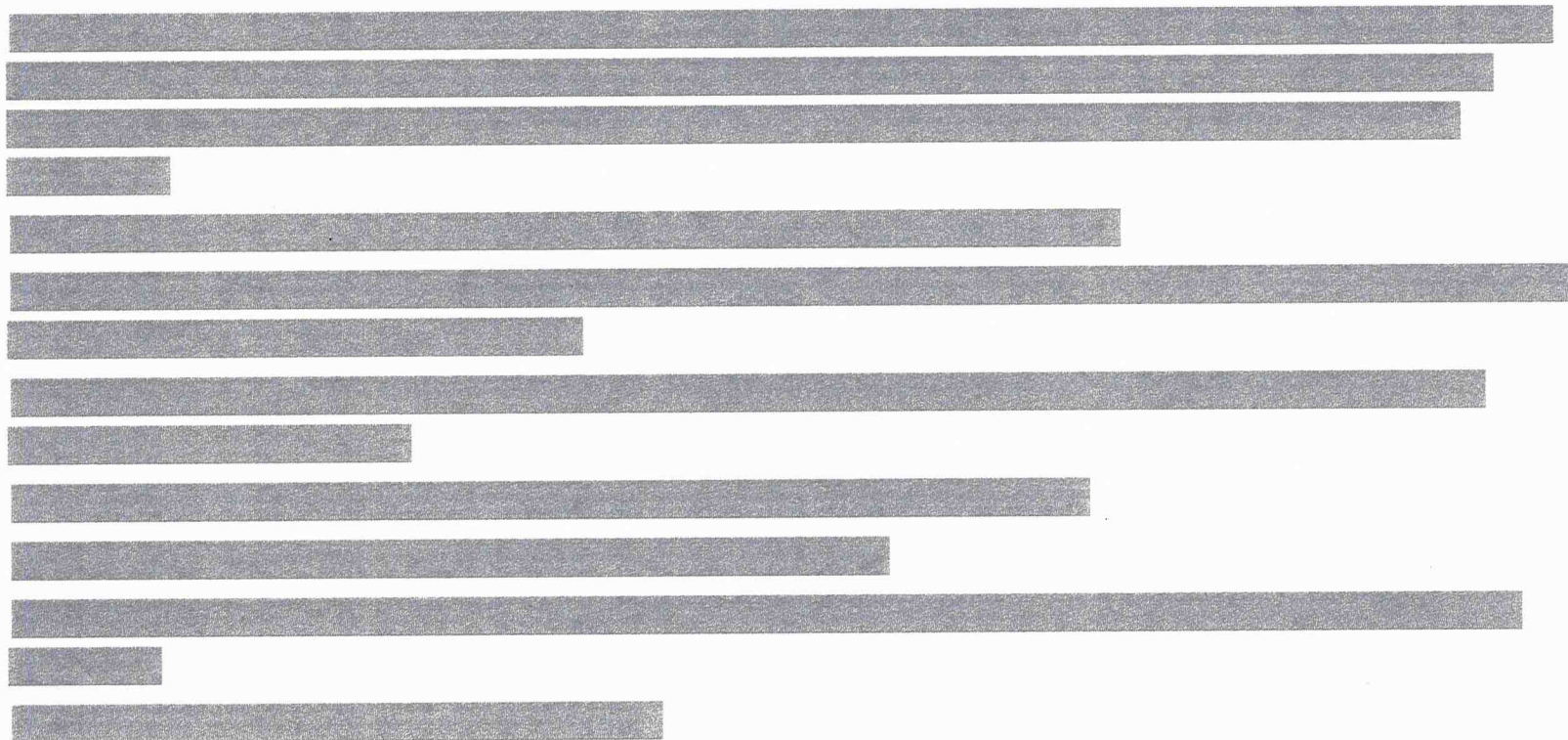
11.1 10.2g

Reacties

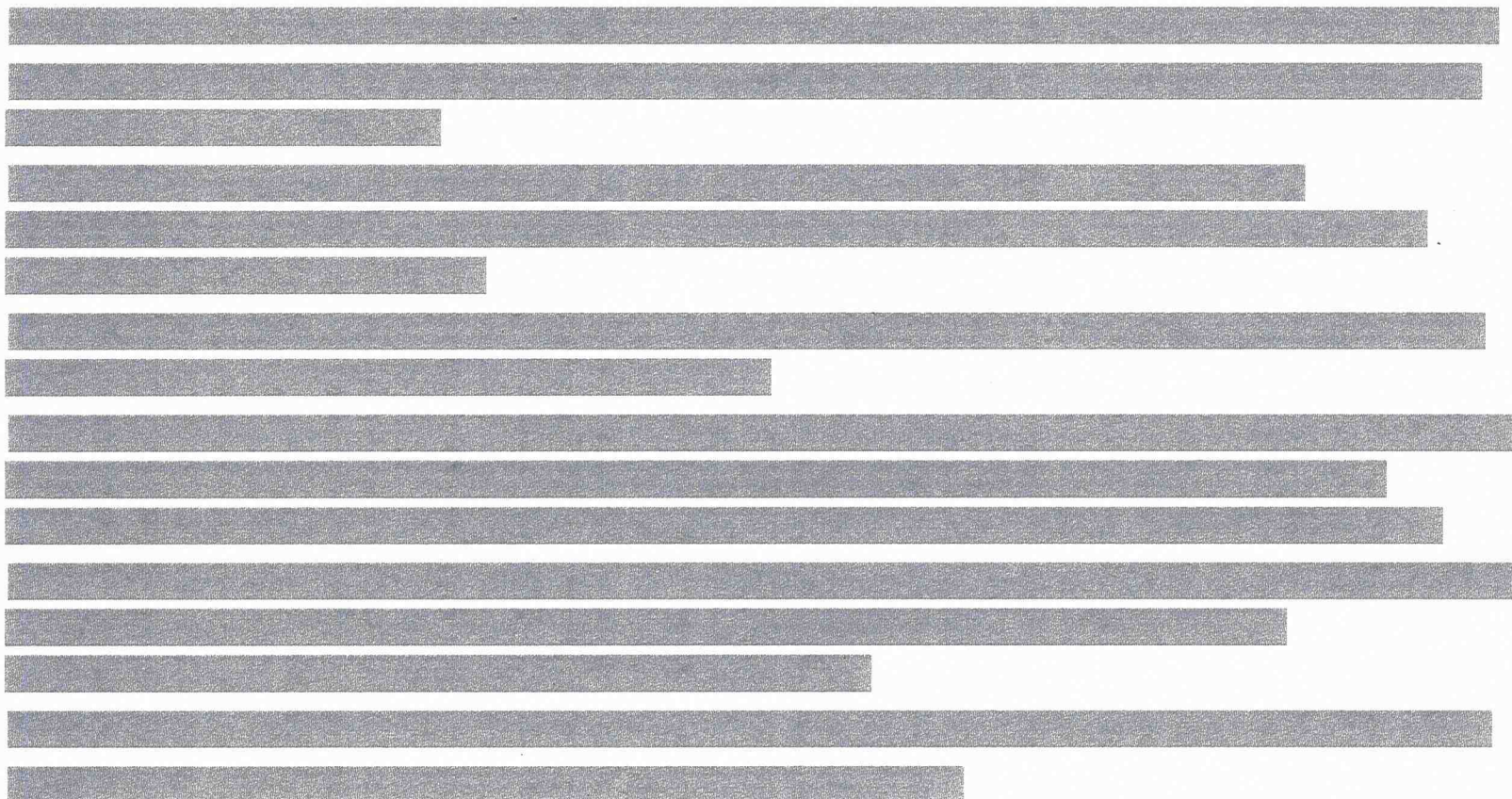
11.1 10.2g

Reacties

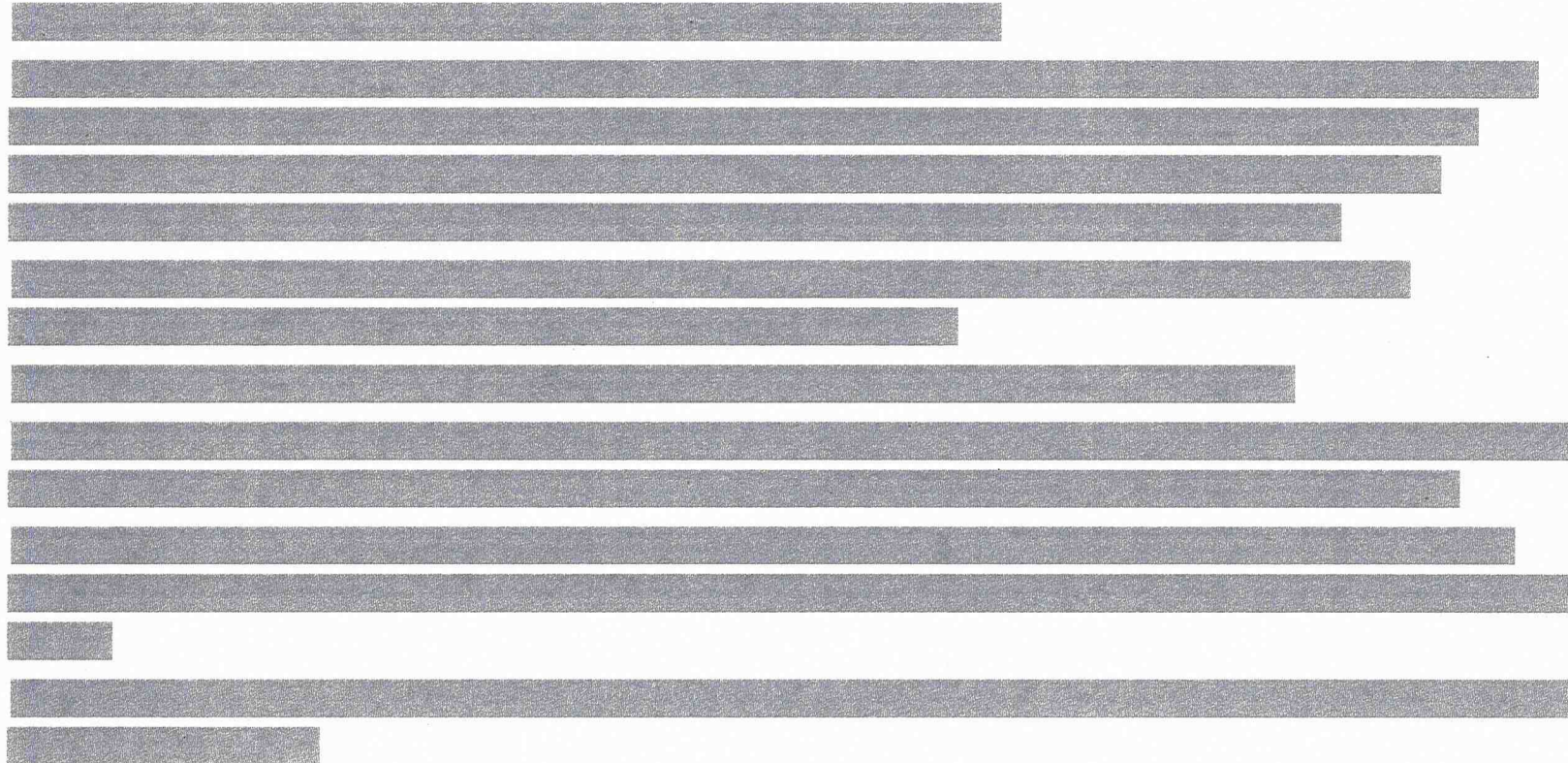
11.1 10.2g

Reacties

11.1 10.2g

4. Communicatie

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

NKC– communicatie

ICCB 17 juni 2020

NCTV

Acties NKC

- *Toerisme:*
 - Nederlanders op vakantie in NL
 - Nederlanders op vakantie in buitenland (Wijs op Reis)
 - Buitenlanders naar Nederland (Netherlands & You)
 - Re-open EU
 - spreading: hier moet je zijn.nl
 - boodschap, kanalen, timing
- *Vorbereiding communicatie MCCB 24 juni 'alternatieve aanpak'*
 - QA's per 'ja, maar' (waarom? daarom)
 - Rijksoverheid.nl/coronavirus
 - Brondocument
 - Speech
 - Persconferentie
 - Visual

Communicatie en uitlegbaarheid 24 juni

Boodschap:

Volgend hoofdstuk in het maximaal controleren van het coronavirus door: Per 1 juli: van stap voor stap meer ruimte naar:
meer ruimte voor groepen op 1,5 meter.

Rationale:

- Eerste fase virus greep om zich heen, veel onbekend: start intelligente lockdown.
- Versoepeling gebaseerd op beperkte info over verspreiding virus, beperkte testcapaciteit en bron- en contactonderzoek.
- Nu: meer bekend, testcapaciteit en bron- en contactonderzoek uitgebreid, dus algemenere openstellingen met voorwaarden op basis van risico's en onzekerheden.

Uitgangspunten:

- Duidelijke set generieke regels;
- Minder uitzonderingen;
- Testen en traceren als cruciaal onderdeel van uitbreiding basismaatregelen;
- Monitoring op orde om te remmen indien nodig (dashboard).

Communicatie en uitlegbaarheid

Gedrag (*advies Corona gedragsunit van RIVM*)

- Uit RIVM gedragsonderzoek blijkt dat mensen het fijn vinden weer meer te mogen (meer mensen, minder eenzaam en somber, meer naar buiten, meer bezoek, beetje vakantie etc.);
- Mensen volgen minder strak de meer diffuse en tegenstrijdige regels over veel verschillende omgevingen (park, stad, werk, winkel, terras, sporten, binnen/buiten);

- [REDACTED]

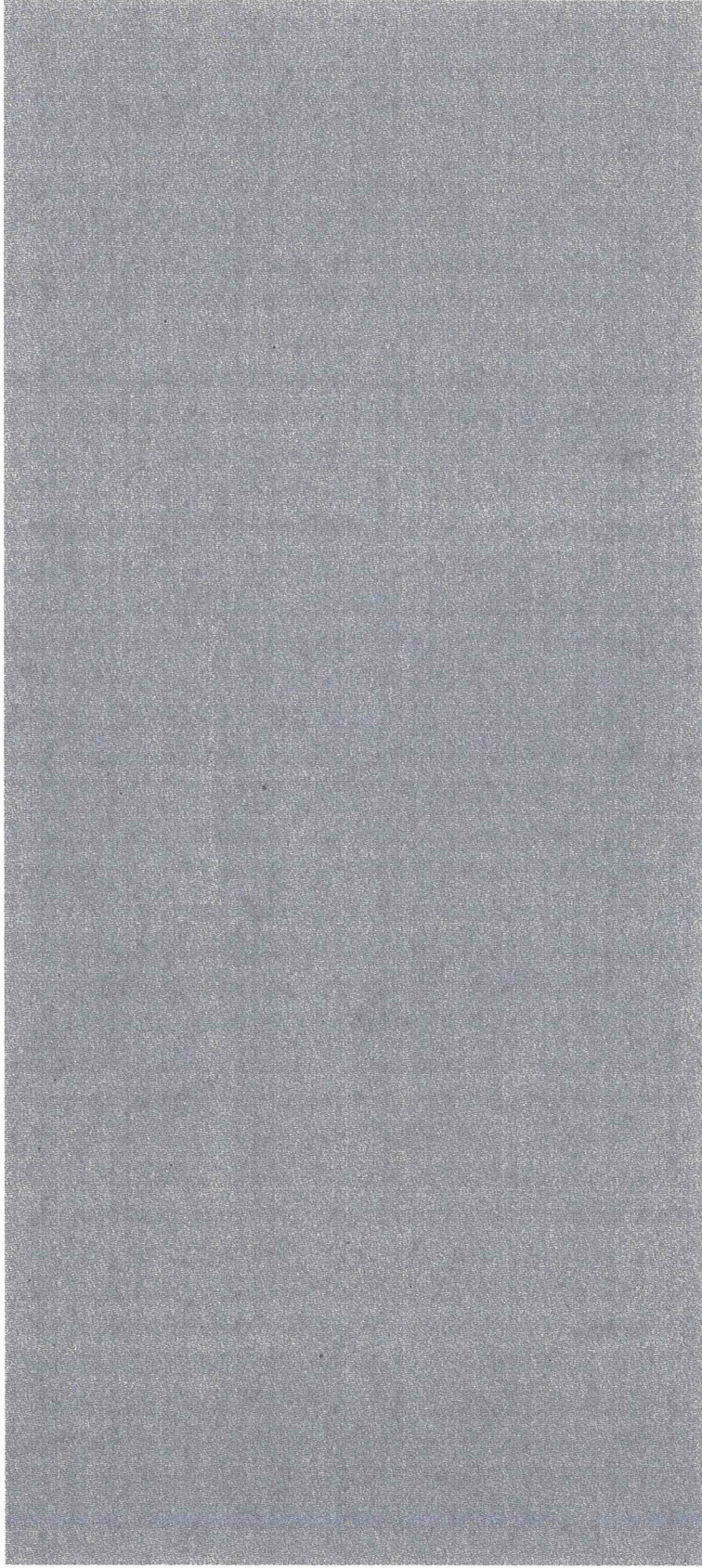
11.1

Naleving (*onderzoek NCTV en RIVM*)

- Urgentiegevoel neemt af door positieve cijfers en berichtgeving;
- Mensen willen terug naar normale leven;
- 1,5 meter wordt steeds lastiger, soms kan het ook simpelweg niet omdat het druk is;
- Sneeuwbaaleffect: mensen conformeren zich aan wat anderen doen;
- **Veel mensen met klachten geven aan niet thuis te blijven of niet van plan te zijn zich te laten testen. (RIVM Publieksonderzoek onder +/- 65.000 mensen)**

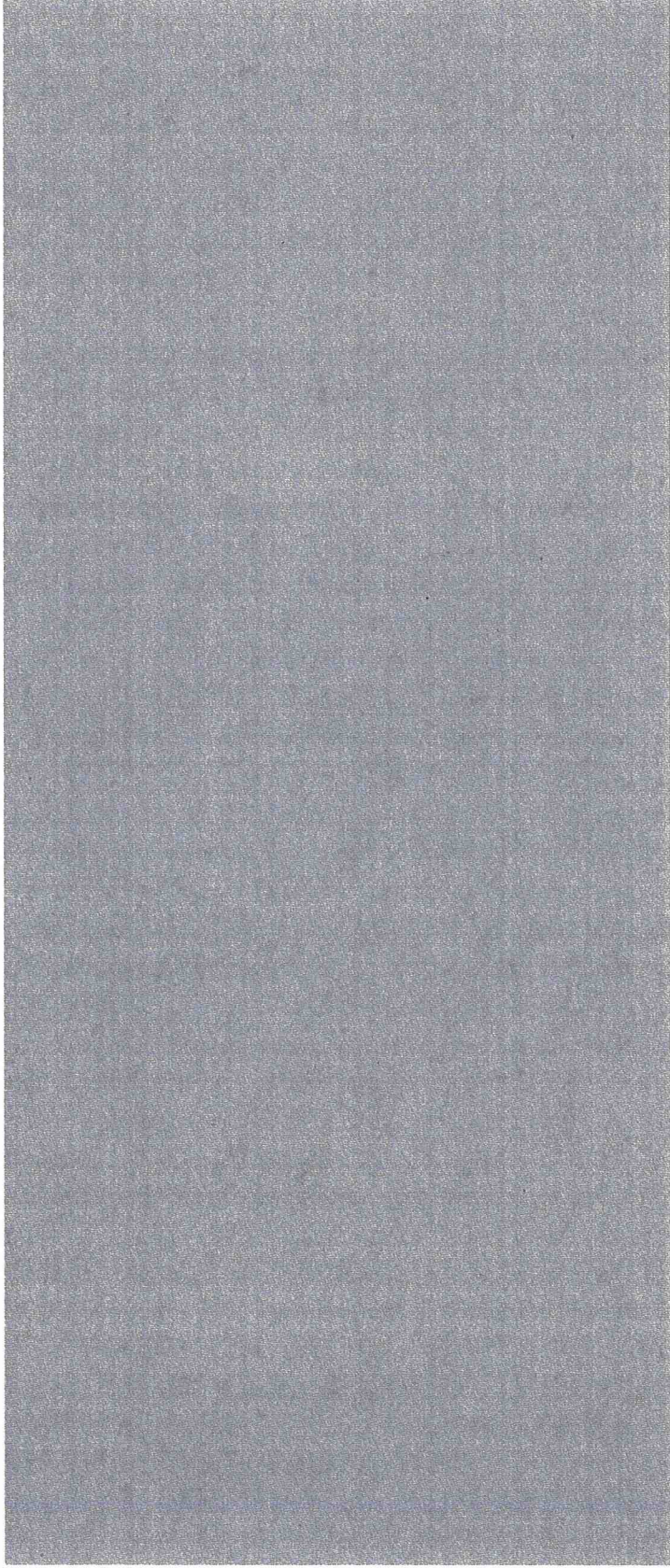

11.1

11.1

5. Rondvraag en sluiting

Geen bijzonderheden.

Acties en afspraken ICCb 17 juni 10.00u (1)

- [REDACTED] 11.1 10.2g
- Projectorganisatie heeft inmiddels de verantwoordelijkheid voor het opstellen van het Dashboard overgenomen van de crisisorganisatie
- Presentatie "Maatregelenpakket vanaf 1 juli" wordt omarmd door ICCb.
- Specifieke punten uit presentatie:
 - het evenementenverbod na 1 september wordt niet verlengd, komende tijd wordt gebruikt om aanvullende voorwaarden door vergunningverlener te bepalen
 - Er wordt aanvullend OMT advies gevraagd over 1. amateursport, 2. alle vervoersmiddelen, incl. OV. 3. kinderen tot 18 jaar onderling en VO.
- Actie NCTV: projectorganisatie adviseren om zomerperiode te benutten om te beoefenen hoe om te gaan met eventuele tweede golf.
- [REDACTED] 11.1
[REDACTED] 10.2g
- Actie: lijn over zoveel mogelijk thuiswerken binnen rijksoverheid blijven benadrukken
- Actie: in Q&A opnemen hoe wordt omgegaan met openstelling in onderwijs in relatie tot gebruik openbaar vervoer
- Actie: projectorganisatie werkt aan integratie van dashboard en integraal afwegingskader, ook t.a.v. eventuele noodzaak om weer op te schalen/ maatregelen weer te verzwaren.
- Onderwerpen t.b.v. Catshuis zondag: Evalueren, "rouw en verlies"

Rijksoverheid

ICCb0617E

Dashboard aanpak COVID-19

16-6-2020

Dashboard COVID-19

Samenvatting – status 15 juni

Maximaal controleren		
	Capaciteiten toereikend?	Capaciteit is zorgelijk, maar trend is positief.
	Totaal aantal positief geteste mensen	49.087 (+140)
	IC-bedden bezet coronapatiënten	87 (+8) (LCPS 15 juni)
	Aantal personen overleden	6.070 (+5)
	Beschikbaarheid zorgpersoneel	Daling IC-capaciteit wordt ingevuld door opgeschaalde non-COVID zorg (LCPS).
	Beschikbaarheid hulpmiddelen	In persconferentie gemeld dat er voldoende materiaal voor zorgpersoneel is.
	Testcapaciteit	Aangekondigd dat in juni alle NL'ers getest kunnen worden; telefoonnummer 0800-1202 gepubliceerd

Zorg voor kwetsbare personen		
	Beperken fysieke en sociale contacten	Ziekteverzuim is verhoogd, maar daalt
	Voldoende opvang kwetsbare personen	Voldoende capaciteit
	Adviseren maatregelen personeel en mensen buiten ziekenhuis	
	Oproepen om naar elkaar om te zien, zeker naar kwetsbare mensen	

Continuïteit vitale processen en samenleving		
	Status continuïteit vitale processen	Personeel en middelen beschikbaar waardoor primaire proces goed kan functioneren.
	Status continuïteit cruciale processen	Personeel en middelen beschikbaar waardoor primaire proces goed kan functioneren.

Duiding sociaaleconomische situatie		
	Ontwikkelingen economie	BBP-cijfers over 2020K1 (met twee weken corona) al zeer negatief. Verwachtingen over 2020K2 somber. Op basis van de huidige informatie wordt geen volledig en snel herstel meer verwacht (V-vormig). Dit komt met name doordat contactmaatregelen voor langere termijn nodig blijven. De sentimentsindicatoren herstellen recent wel licht, zij het op een zeer laag niveau.
	Ontwikkelingen arbeidsmarkt	De arbeidsmarkt krijgt in april een historisch grote klap : het werkloosheidspercentage stijgt met 0,5%-punt tot 3,4% en het aantal werkenden daalt met 160 duizend. Vooral jongeren en flexwerkers worden geraakt. Uitgaande van de ramingen zal de situatie de komende maanden verslechteren.
	Voortgang sociaaleconomische maatregelen	Er wordt flink gebruik gemaakt van het noodpakket. Inmiddels zijn er 148 duizend aanvragen NOW (€8,7mrd) en naar schatting 374 duizend Tozo-aanvragen. TOGS 197.000 toekenningen (€788mln). Totaal aantal aanvragen belastinguitstel zijn 177 duizend (€9,3mrd).
	Effecten maatregelen	Het gebruik van de regelingen draagt bij aan het beperken van de economische neergang . Hoewel de economie een flinke klap heeft gekregen is er vooralsnog geen enorme oploep te zien in de faillissementen en werkloosheid (zoals wel in een aantal andere landen). Samen met het voortduren van de contactmaatregelen, is dat een indicatie dat het noodpakket vooralsnog noodzakelijk is. Nog niet alle maatregelen zijn geëffectueerd.

Caribische delen van het Koninkrijk	BES	CAS
Maximaal controleren		
Continuïteit vitale processen en samenleving		
Zorg voor kwetsbare personen		
Financieel/economisch		
Bijstandsverzoeken		

Legenda	
	Toereikend
	Aandachtspunt
	Zorgwekkend

Dashboard COVID-19

Samenvatting – status 15 juni

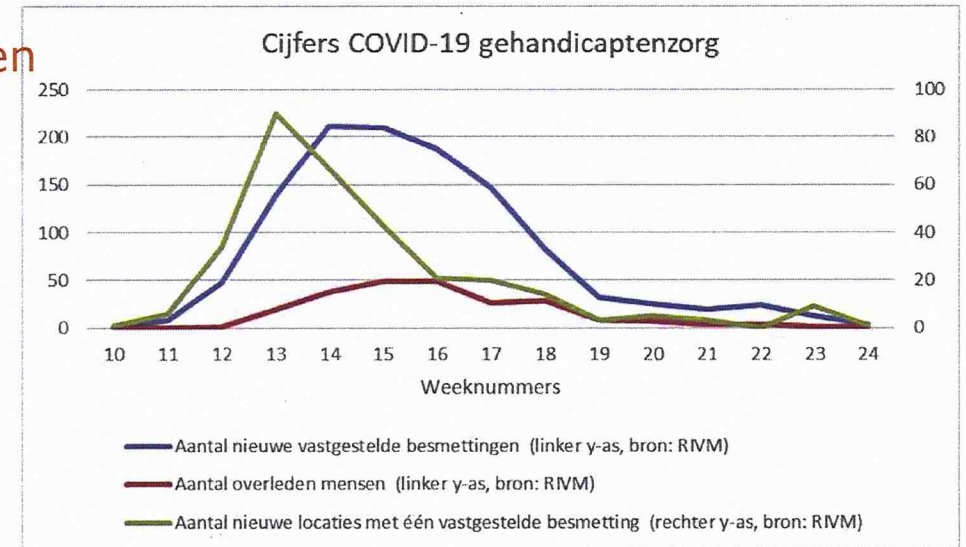
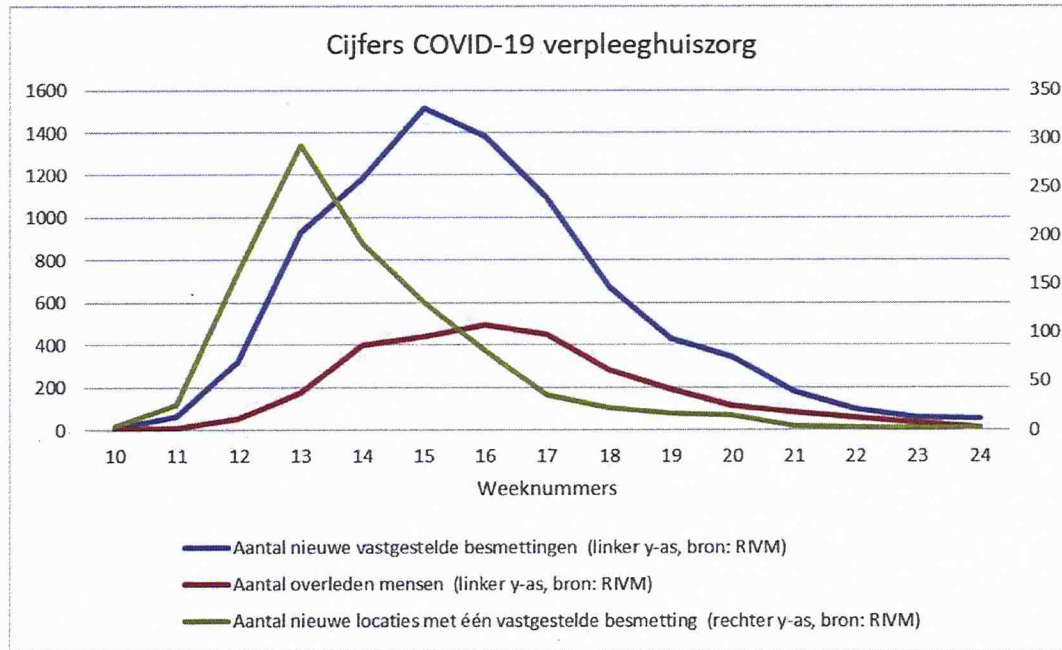
Maatschappelijke effecten	
Draagvlak voor aanpak/maatregelen	- Door verschillende incidenten kan het beeld ontstaan dat de overheid zelf zich niet aan de COVID-19 maatregelen houdt en/of de maatregelen niet (consistent) handhaaft. - Veel kritiek op de coronawet: het zou een inbreuk vormen op de Grondwet, het parlement buiten spel zetten en te snel door de Kamer heen moeten. Kamerleden geven aan de tijd te willen nemen voor de behandeling en zich niet te laten opjagen. - Gevoelens van inconsistentie en onbegrijpelijkheid rondom de maatregelen (waaronder de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19) houden aan, vanuit zowel de maatschappij als politiek.
Naleving	- Naleving en handhaving lijken af te nemen, zonder goed bron- en contactonderzoek gevaar voor heropleving virus. Medische kerncijfers zijn al wekenlang zeer laag, de eerste maatregelen (gedeeltelijke opening basisscholen) lijken niet voor opleving virus te zorgen. - Het weekend verliep in principe rustig met een enkel incident en goed verlopen demonstraties. Wel zijn er aanhoudende zorgen over de gebrekkige naleving van maatregelen in de horeca.
Handhaafbaarheid	- Door langere duur van maatregelen kan, bij afname bereidheid tot opvolging, meer druk komen op handhaving. - De stapsgewijze overgang naar het nieuwe normaal en de heropening van winkels en lokale contactberoepen zal leiden tot meer druk op handhaving.
Signalen van maatschappelijke onrust/openbare-ordeproblemen	- Demonstratie aangekondigd op 21 juni tegen 'het nieuwe normaal' waar 'maatregelen en richtlijnen - zonder wetenschappelijke onderbouwing van de effectiviteit - een permanent karakter dreigt te krijgen' - Geen maatschappelijke onrust door besmettingen op basisscholen, in slachterijen en eerdere dier-op-mens besmettingen (nertsen). Meer uitbraken, ook in 'nieuwe' sectoren, kan dat beeld mogelijk veranderen. - Wel is in Den Haag een basisschool gesloten vanwege besmettingen. Als dit op meer scholen gebeurd zou dit er toe kunnen leiden dat meer ouders kinderen thuishouden of meer leraren besluiten (...)niet voor de klas te gaan staan
Impact van maatregelen op de samenleving	- De economieën van het Caribisch deel van het Koninkrijk zijn (in veel grotere mate dan Nederland) afhankelijk van toerisme. Hierdoor zijn zij afhankelijk van de besluiten van andere landen tot versoepeling voor het herstarten van de economie. - Sombere sociaaleconomische perspectieven op de (nabije) toekomst. De economische gevolgen van de crisis kunnen onevenredig hard aankomen bij jongeren (studieachterstand en flexibele beroepen) en in achterstandswijken.
Neveneffect van de maatregelen	Het virus bepaalt het gedrag van burgers deels nog wel. De horeca meldt tegenvallende bezoeken in de eerste week na opening en burgers vrezen de toename van besmettingen door terugkerende vakantiegangers. Veel mensen gaan niet op vakantie of in eigen land volgens een EenVandaag enquête.

	Maatregelen	Exit-strategie
België	Exitstrategie gestart vanaf 4 mei	- Exit in fasen (4 mei → 11 mei → 18 mei → 8 juni; besluit start nieuwe fase in week eraan voorafgaand) - Huisbezoek van max. 4 dezelfde personen - Onnodige verplaatsingen verboden - In publieke ruimte max. 2 personen; 1,5m afstand - BO/VO hervat, kinderopvang dicht. - Cafés/restaurants gesloten tot tenminste 8 juni, hotels open (niet voor toeristen) - Contactloze sporten buiten toegestaan, kleedruimtes verboden, sportscholen en fitnesscentra (mogelijk) open per 15 juni - Grenzen gesloten tot zeker 8 juni (m.u.v. goederen, inwoners, repatrianten, enz.)
Duitsland	Sinds 15 april stapsgewijze afschaling	- Geleidelijke heropening cafés, bars e.d. in periode 9-22 mei (deelstaten bepalen) - Mondkapje verplicht in OV; winkels; en als >1,5m niet kan, bijv. contactberoepen - Evenementen verboden tot 1 sep (NB deelstaten bepalen) - Grenscontroles versoepeld vanaf 16 mei
Frankrijk	Maatregelen onvergelykbaar met NL, want veel strikter en dwingend Verschillen in afbouw maatregelen per departement mogelijk	- Exit in fasen (11 mei → 18 mei → eind mei) 11 mei: thuisblijf-, huisbezoek, samenscholing versoepeld; verplaatsingen tot 100km van woonhuis toegestaan; positief getest: verplichte isolatie; non-food en markten open; kinderopvang, BO open; VVT-bezoek; kleine musea 18 mei: VO open (15/klas; maskers verplicht) - Cafés/restaurants evt. open per 2 juni
Denemarken	Afschaling in fasen	- Kinderopvang, BO/VO/deels HO open, contactberoepen, horeca geleidelijk open, profsport zonder publiek toegestaan, campings open (sanitair gesloten), - Per 8 juni pretparken, musea/theaters/concertzalen.
Zweden	Niet of nauwelijks overheidsmaatregelen, Veel vrijblijvende overheidsadviezen	Overheid vertrouwt sterk op eigen verantwoordelijkheid burgers en bedrijven (zelfregulering). Wel groeiende nu dodental oploopt, i.h.b. in verpleeghuizen.
Zwitserland	Maatregelen zijn in veel opzichten vergelijkbaar met NL	Exit in fasen per 27 april. Voor elke nieuwe fase check op haalbaarheid. Op grond van de situatie enkele maatregelen versneld afgebouwd.

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 1: Beperken fysieke en sociale contacten

	Peildatum 15 juni	Bron	VPH	GHZ
Verdenking van besmetting	EPD's		4.795	1.611
Totaal bevestigde besmettingen op basis van test	RIVM		8.327	1.150
Waarvan als overleden geregistreerd	RIVM		2.796	232
Totaal aantal locaties met minimaal 1 bevestigde COVID-besmetting	RIVM		994	317
% locaties met minimaal 1 bevestigde COVID-besmetting	RIVM		40%	13%
Berekend aantal locaties met een COVID-besmetting op dit moment	RIVM		74	n.v.t.

16-6-2020

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 1: Beperken fysieke en sociale contacten – ontwikkeling ziektemeldingen

Ontwikkelingen ziektemeldingen	Week 9	Week 10	Week 11	Week 12	Week 13	Week 14	Week 15	Week 16	Week 17	Week 18	Week 19	Week 20
Resultaten VVT												
Ziekmeldingen	2,31%	2,97%	3,66%	4,01%	3,19%	2,66%	2,32%	2,07%	1,83%	1,49%	1,31%	1,35%
Betermeldingen	-2,24%	-2,68%	-2,67%	-3,05%	-3,20%	-2,99%	-2,47%	-2,23%	-2,22%	-2,15%	-1,65%	-1,47%
Saldo ziek en beter	0,07%	0,28%	0,99%	0,96%	0,00%	-0,33%	-0,15%	-0,17%	-0,39%	-0,67%	-0,34%	-0,12%
Resultaten GHZ												
Ziekmeldingen	2,15%	2,78%	3,60%	3,67%	2,40%	1,83%	1,40%	1,14%	1,07%	0,96%	0,84%	0,94%
Betermeldingen	-2,04%	-2,51%	-2,58%	-2,49%	-2,85%	-2,50%	-1,89%	-1,47%	-1,48%	-1,43%	-1,04%	-0,94%
Saldo ziek en beter	0,12%	0,26%	1,02%	1,18%	-0,44%	-0,66%	-0,49%	-0,33%	-0,40%	-0,47%	-0,20%	0,00%
Resultaten ZKH												
Ziekmeldingen	2,59%	3,20%	4,20%	3,96%	2,54%	2,01%	1,70%	1,56%	1,50%	1,27%	1,07%	1,37%
Betermeldingen	-2,42%	-3,18%	-3,15%	-3,17%	-2,89%	-2,55%	-2,15%	-1,88%	-1,85%	-1,44%	-1,34%	-1,35%
Saldo Ziek en Beter	0,17%	0,02%	1,05%	0,79%	-0,35%	-0,54%	-0,45%	-0,33%	-0,35%	-0,17%	-0,27%	0,02%
Resultaten GGZ												
Ziekmeldingen		3,44%	4,52%	3,87%	2,28%	1,48%	1,38%	1,11%	1,26%	1,18%	0,78%	
Betermeldingen		-3,05%	-3,44%	-3,15%	-2,84%	-2,28%	-2,07%	-1,62%	-1,37%	-1,38%	-0,96%	
Saldo Ziek en Beter		0,39%	1,08%	0,72%	-0,56%	-0,81%	-0,69%	-0,50%	-0,12%	-0,20%	-0,18%	

16-6-2020

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 2: Zorgcontinuïteit en voldoende opvang van kwetsbare personen

	20-apr	23-apr	28-apr	7-mei
Capaciteit van niet-ziekenhuisbedden				
Totaal	7.038	7.540	6.067	6.361
Maximale opschaling	3.832	3.634	3.050	3.059
Vrij	1.986	2.858	2.171	2.533
Bezet	1.220	1.048	846	769

	Bron	Week 17	Week 18	Week 19	Week 20	Week 21
Kwetsbare groepen in beeld						
<i>Mensen in huiselijk geweld situaties</i>						
- Registraties huiselijk geweld politie	Nationale Politie	1.178	1.308	1.205	1.187	1.279
- Doormelding Veilig Thuis door politie	Nationale Politie	1.207	1.546	1.399	1.196	1.206
- Opgelegde tijdelijke huisverboden	Gemeenten	61	63	44	50	49
<i>Mensen met bestaande psychische / sociale kwetsbaarheid en risico op ontregeling</i>						
- acute dwangopname GGZ	Gemeenten	165	197	191	169	184
- contacten over suicidaliteit	113	1.874	1.735	1.957	1.788	1.933
- suïcidepogingen gemeld bij de politie	Nationale Politie	124	103	129	114	102
- melding zelfdoding	Nationale Politie		26	25	24	33
- melding verward gedrag bij politie	Nationale Politie	2.096	2.194	2.094	2.111	2.323
<i>Mensen met bestaande psychische / sociale kwetsbaarheid zonder zorg en/of zonder dak/thuis</i>						
- melding overlast dakloos persoon	Nationale Politie	556	593	645	532	590
- meldingen verward gedrag/overlast						

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 2: Zorgcontinuïteit en voldoende opvang van kwetsbare personen

	Wie	Toelichting
Kwetsbare groepen en voortgang maatregelen		
Dak- en thuislozen	VWS	Richtlijnen zijn gepubliceerd. Routekaart voor kwetsbare groepen 19 mei gepubliceerd
GGZ-lienten	VWS	Richtlijnen zijn gemaakt en worden nog getoetst door het RIVM. Inzet om na Pasen de Richtlijnen definitief te verspreiden en te implementeren.
Mantelzorgers	VWS	Richtlijnen testen en PBM 19 mei gepubliceerd. Routekaart voor kwetsbare groepen 19 mei gepubliceerd
Mensen voor wie dagbesteding wegvalt	VWS	Richtlijnen zijn gepubliceerd. Routekaart voor kwetsbare groepen 19 mei gepubliceerd
Kwetsbare jeugd	VWS/OCW	VWS/OCW Er is voorzien in opvang voor kwetsbare jeugd. Vanaf 11 mei zijn de scholen weer deels open. Speciaal onderwijs helemaal. Hiervoor zijn protocollen opgesteld.
	SZW/JenV	Richtlijnen voor de zorg en algemene informatie op site NJI is getoetst door het RIVM.
Kwetsbare jongeren	VWS/OCW/SZW/JenV	
Prostituees	J&V/SZW/VWS	Een deel van de prostituees durft of kan nog steeds geen gebruik maken van uitkeringsmogelijkheden. Daarnaast is er ook nog geen passende oplossing voor de opting in groep. Doordat sekswerk als contactberoep pas op zijn vroegst per 1 september weer wordt toegestaan, blijft dit actueel. Er komen signalen vanuit onder meer gemeenten en belangenbehartigers dat de financiële nood voor veel sekswerkers hoog is en dat zij daarom toch door blijven werken.
Mensen die afhankelijk zijn van rechtsbijstand	J&V	
Slachtoffers van mensenhandel	J&V	
Mensen met verward gedrag/psychische stoornissen	VWS/J&V	
Slachtoffers van huiselijk geweld	VWS/JenV	
Mensen die afhankelijk zijn van betalen met contant geld	Fin	FIN en DNB bespreken problematiek regelmatig in het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer, waarin maatschappelijke organisaties, banken en retailers zijn aangesloten. Acceptatie van contant geld is meegenomen in het afwegingskader voor de ambtelijke werkgroep die de protocollen voor de B-

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 3: adviseren maatregelen voor personeel en mensen buiten het ziekenhuis

Stand 1 april 2020	Instructie PBM	Instructie tests	Vraag en aanbod in kaart brengen – op termijn
Algemeen			Richtlijnen en instructies zijn gereed.
Verpleeghuiszorg			
Gehandicaptenzorg			
Wijkverpleging/thuiszorg			
Jeugdzorg			
GGZ			
Overig			

Continuïteit samenleving COVID-19 - Vitale en cruciale processen

Vitaal proces	Beschikbaarheid personeel	Benodigde middelen voor uitvoer proces
Landelijk transport en distributie elektriciteit (A)		
Regionale distributie elektriciteit (B)		
Gasproductie, landelijk transport en distributie gas (A)		
Regionale distributie gas (B)		
Olievoorziening (A)		
Internet en datadiensten (B)		
Internet-toegang en dataverkeer (B)		
Spraakdienst en SMS* (B)		
Interconnectiviteit (transactie-infrastructuur voor informatie uit basisregistraties) (B)		

Vitaal proces	Beschikbaarheid personeel	Benodigde middelen voor uitvoer proces
Plaats- en tijdsbepaling middels GNSS (B)		
Drinkwater-voorziening (A)		
Keren en beheren waterkwantiteit (A)		
Vlucht- en vliegtuigafhandeling (B)		
Scheepvaartafwikkeling (B)		
Vervoer van personen en goederen over (hoofd)spoorweginfrastructuur (B)		
Vervoer over (hoofd)wegen (B)		
Basisregistraties personen en organisaties (B)		
Elektronisch berichtenverkeer en informatieverschaffing aan burgers (B)		

Vitaal proces	Beschikbaarheid personeel	Benodigde middelen voor uitvoer proces
Grootschalige productie/verwerking en/of opslag (petro)chemische stoffen (B)		
Opslag, productie en verwerking nucleair materiaal (A)		
Toonbankbetalingsverkeer (B)		
Massaal giraal betalingsverkeer (B)		
Hoogwaardig betalingsverkeer tussen banken (B)		
Effectenverkeer (B)		
Communicatie met en tussen hulpdiensten middels 112 en C2000 (B)		
Inzet politie (B)		
Inzet defensie (B)		
Identificatie en authenticatie van burgers en bedrijven (B)		

Cruciaal proces	Beschikbaarheid personeel	Benodigde middelen voor uitvoer proces
Zorg, Jeugdhulp en (Maatschappelijke) Ondersteuning		
Leraren en personeel benodigd op school		
Openbaar vervoer		
Voedselketen		
Transport van brandstoffen		
Inzamelen, transporteren en zuiveren van afvalwater		
Inzamelen, transporteren en verwerken van afvalstoffen		
Kinderopvang		
Media en communicatie		
Continuïteit hulpverleningsdiensten		
Noodzakelijke overheidsprocessen		

Continuïteit samenleving COVID-19 – Noodopvang onderwijsinstellingen: 5 meting, week 22

Vijfde meting onder gemeentecoördinatoren die informatie over de noodopvang van kinderen van ouders/verzorgers in cruciale beroepen en kinderen in een kwetsbare positie bij de kinderopvanginstellingen en schoolbesturen in het primair onderwijs over week 22 (25-29 mei) hebben verzameld. Wanneer we uitkomsten vergelijken met die van week 16, 17, 19 en 20 springen de volgende zaken in het oog:

Noodopvang i.v.m. cruciaal beroep

- We zien in de loop van de tijd dat het aantal 0-3-jarigen dat wordt opgevangen, gestaag daalt.
- Ook zien we een lichte daling van de 4-12-jarigen opvang door de BSO en een daling van de 4-12-jarigen opvang door de scholen.
- Het aantal gemeente dat avond-, nacht- en weekendopvang aanbiedt is, na een eerdere daling, min of meer constant gebleven sinds week 20. Het bezettingspercentage van de avondopvang (6%) is iets hoger dan dat van de nacht- en weekendopvang (4,7 en 5,7%).
- De bezetting is redelijk vergelijkbaar met die in week 20.

- Het aantal gemeenten dat knelpunten ervaart bij de organisatie van de noodopvang is gedaald van 25% in week 20 naar 15% in week 22.
- Ook is het beeld omtrent de capaciteit van inzetbare medewerkers en beschikbare locaties iets positiever.

Kwetsbare kinderen

- De omvang van de opvang en ondersteuning van kwetsbare 0-3-jarigen is stabiel ten opzichte van de vorige meting.
- De opvang en ondersteuning van kwetsbare 4-12-jarigen is met de helft gedaald.
- Het gemiddeld aantal 4-12 jarigen per gemeente dat niet naar school komt en niet op een andere manier wordt bereikt, is nauwelijks veranderd ten opzichte van de vorige meting. Toen lag het op gemiddeld ongeveer 9 leerlingen voor de betreffende gemeenten en nu rond de 10, waarbij de onzekerheidsmarges groot zijn. In het (voortgezet) speciaal onderwijs en speciaal basisonderwijs gaat het om lagere gemiddelden, namelijk 0,1 tot 1,6 leerling per gemeente.

Stevige economische krimp verwacht

- BBP daling NL van 1,7% in het eerste kwartaal. In het tweede kwartaal zal dit fors negatiever zijn.
- Verschillende instanties hebben ramingen gegeven voor de economische groei. De omvang loopt uiteen, **maar er is consensus dat de Nederlandse economie een stevige krimp staat te wachten in 2020**. Herstel in 2021 zeer onzeker.

Ramingen voor NL	BBP 2020	BBP 2021
CPB (link)	-6,4%	+3,3%
DNB (link)	-6,4%, scenario's: -3,4% tot -11,8%	+2,9%
Europese Commissie (link)	-6,8%	+5%
OESO (scenariostudie, link)	-8,0% / -10,0%	+6,6% / +3,4%
IMF (link)	-7,5%	+3%
ING (link)	-6% tot -8%	
Rabobank (link)	-5,7%	+2,9%

Overzichtstabel

Indicator		2-mrt	9-mrt	16-mrt	23-mrt	30-mrt	6-apr	13-apr	20-apr	27-apr	4-mei	11-mei	18-mei	25-mei	1-jun	8-jun
Corona	Lockdown index (Oxford)	1	32	67	74	79	80	80	80	80	80	69	69	69	69	
Reële economie	Belastinguitstel, € miljoen				23	200	500	800	1.300	1.800	2.300	2.450	3.500	4.100	6.400	8.500
	Consumentenvertrouwen			-2			-22		-27		-31		-29			
	Weekcijfers faillissementen	80	76	68	47	74	97	65	112	79	57	92	85	75	80	
	Goederenvervoer weg (j-o-j%)	4%	0%	-8%	-16%	-18%	-22%	-28%	-3%	-20%	-16%	-9%	-22%	8%		
	Electriciteitsverbruik (j-o-j%)	1%	-3%	-8%	-8%	-11%	-11%	-13%	-11%	-11%	-11%	-14%	-5%	-7%	-3%	-7%
	Inschrijvingen KvK		6.175	4.028	4.805	4.481	4.363	3.389	4.322	4.085	4.905	5.743	4.211	5.273	5.394	
	Aantal pintransacties, miljoen	104	105	92	81	81	88	79	95	89	97	94	100	107		
	Zakelijke betaalpauze, € mrd								2,7	2,7	2,8	2,8	2,9			
	Advertentieuitgaven in € mln	92	95	79	61	66	72	74	80	85	75	82	84			
	WW-toekenningen per week	5.769	6.037	10.607	16.449	19.144	16.066	11.892	14.222	15.148	9.259	12.219	8.263	13.281	8.832	
Fin. markten	AEX (weekgemiddelde)	557	484	404	475	471	500	491	509	527	505	512	531	528	561	565

Bron: Belastingdienst, Betaalvereniging Nederland, CBS, Entso-e, ING, Kamer van Koophandel, Nielsen, Oxford University en UWV

Kengetallen economie – Leading indicatoren

Indicatoren	Was	Huidig	Prognose	Toelichting
AEX-index	Hoogste 629 (19 feb) Laagste 404 (18 mrt)	<u>552 op 16 juni</u>	Na een dal van 404 punten(18 maart) lijkt de AEX wat te herstellen. De markt lijkt een recessie al wat te hebben ingeprijsd	De aandelenmarkt reageert ook sterk op beleid van centrale banken die momenteel flink verruimen.
Faillissementen (excl. eenmanszaken)	Maandcijfers: 335 (apr) Weekcijfers: 69 (W21) 69 (W22)	262 (mei) <u>64 (W23, 24 tot 30 mei)</u>	Zal op termijn toenemen, vooral nog zeer licht stijgende trend.	In de eerste 5 maanden van 2020 lag het aantal faillissementen bijna 3 procent hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder. De data over faillissementen reageert altijd met enige weken vertraging. Bron: CBS.
<u>Autoverkopen</u>	37 duizend mei 2019 in NL.	<u>15 duizend mei 2020</u> , 60% minder nieuwe verkopen	Zal zeer sterk dalen tov 2019	Gemiddelde prijs per verkochte auto is € 37K, en in mei dus al omzetverlies van € 0,8 miljard in NL . Bron: BOVAG/RVO,
Inschrijvingen en opheffingen Kamer van Koophandel	Week 6 maart: 6086 inschrijvingen 2763 opheffingen	<u>Week 23 - 29 mei t/m 4 juni:</u> 6039 nieuwe inschrijvingen 4328 opgeheven 80 faillissement		Bron: (KvK)
Betalingsverkeer: pin-transacties	105 mln (W11, pre-corona) 94 mln (W20) 100 mln (W21)	Aantal pin-betalingen: 107 mln (W22, 25-31 mei)	De afgelopen weken herstel.	Het aantal iDeal betalingen (in online winkels) lag in W21 36 procent hoger dan dezelfde week vorig jaar. De omzet via iDeal ligt ongeveer 20% hoger dan dezelfde periode vorig jaar. Bron: BVN.
Bezettingsgraad van de industrie / dienstensector	84,3% / 78,7% (apr 2019) 84,3% / 78,6% (juli 2019) 84,0% / 78,1% (okt 2019) 82,7% / 78,3% (jan 2020)	74,2% / 66,4% (april 2020)	Mogelijk een herstel richting juli. Maar volledig herstel op korte termijn lijkt uitgesloten.	Industrie: april 2020 was lager dan het dieptepunt in 2009 (74,4%) en ruim lager dan in januari 2020. De daling van april t.o.v. januari 2020 is de grootste daling ooit gemeten binnen een kwartaal. Dienstensector: daling relatief gezien nog groter. Bron: CBS, 29 april (link)

16-6-2020

Kengetallen economie – Reguliere indicatoren

Indicatoren	Was	Huidig	Prognose	Toelichting
Consumentenvertrouwen	-2 (mrt) -22 (1 ^e helft apr) -27 (2 ^e helft apr) -31 (1 ^e helft mei)	<u>-29 in 2^e helft mei</u>	Zal laag blijven, maar mogelijk nog verder opkrabbelen met het openen van de economie.	Lichte stijging komt doordat de koopbereidheid minder negatief is. Ook waren ondervraagden iets positiever over de economische situatie de komende maanden . Het oordeel over de economie in de afgelopen 12 maanden verslechterde fors. (CBS)
Producentenvertrouwen	3,7 (feb) 0,2 (mrt) -28,7 (april)	<u>-25,1 in mei</u>	Zal (zeer) laag blijven.	Het vertrouwen is in mei iets opgekrabbeld, maar ligt nog steeds op het op één na laagste niveau ooit. In de meeste branches van de industrie was het producentenvertrouwen wat minder negatief dan in april. (CBS)
Aantal werkenden (x1000)	9 057 (feb) 9 040 (mrt)	<u>8 880 (apr)</u>	Zal verder wegzakken.	De daling van maart op april bedroeg 160 duizend personen , dat is de sterkste daling sinds het CBS deze cijfers meet. Bron: CBS.
Bbp-groei (k-o-k)	K3 2019: 0,4% K4 2019: 0,4%	-1,7% (K1 2020)	Vooraf voor K2 wordt een forse daling met 10-20% verwacht.	In de eerste twee maanden groeide de economie nog. Maar sinds de tweede helft van maart is een ongekende teruggang in economische activiteit te zien . (CBS)
Dagproductie industrie (j-o-j)	-0,9% (feb) -1,9% (mrt)	<u>-11% (apr)</u>	Zal laag blijven in mei.	In bijna alle bedrijfsklassen van de industrie lag de productie lager dan in april 2019, behalve in de machine- en farmaceutische industrie. De productie van de auto-industrie kromp het sterkst. (CBS)
Goederenuitvoer (j-o-j)	1,4% (feb) -4,5% (mrt)	<u>-11,2% (apr)</u>	Zal laag blijven in mei.	Er zijn vooral minder transportmiddelen en machines uitgevoerd . De daling van de export Nederlands product was groter dan die van de wederuitvoer. Het volume van de import was in april 8 procent kleiner dan een jaar eerder. Er werden vooral minder transportmiddelen, machines en kleding ingevoerd . (CBS)

Liquiditeitsproblemen voor een groeiende groep ondernemers

Maatregelen	Totale aantallen	Totaal bedragen	Prognose
Uitstel aflossing bij banken	<u>128.000</u> uitstel, 7% van de ondernemingen* (9 juni)	<u>€ 3 miljard</u> (9 juni)	Niet toegenomen t.o.v. laatste meting (26 mei)
Lening en kredietruimte bij banken (zonder overheidsgarantie)	<u>16.700</u> (9 juni)	<u>€11 miljard</u> (9 juni)	Toegenomen sinds vorige meting (26 mei)
Aanvragen belastinguitstel bij Belastingdienst	<u>177.000</u> , 9% van de ondernemingen <i>Laatste dagen een sterke oploop</i>	<u>€ 9,3 miljard</u> (11 juni)	Zal (sterk) toenemen; met name veel ondernemers, die voor de omzetbelasting kwartaalaangifte doen, moeten nog uitstel aanvragen.

* Volgens het CBS waren er in NL in 2019 circa 1,85 mln ondernemingen

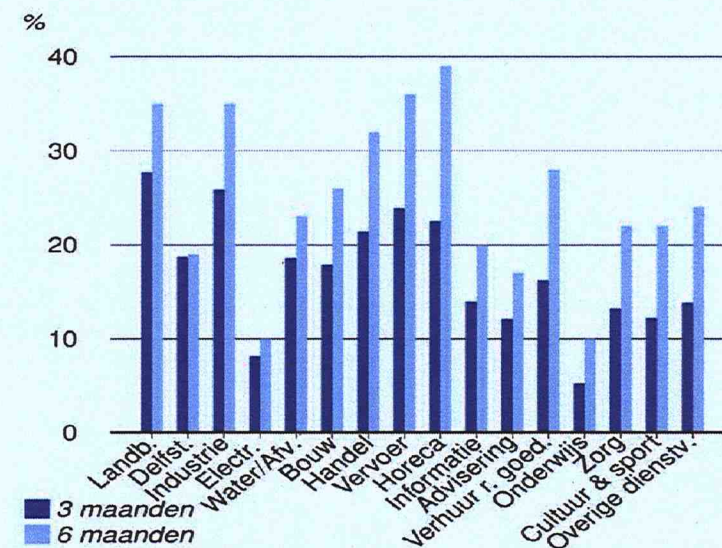

Noodmaatregelen mitigeren deel liquiditeitsbehoefte

- Hoe langer de crisis, des te groter de liquiditeitsbehoefte bij bedrijven. De figuren tonen het percentage bedrijven met extra liquiditeitsbehoefte bij 3 of 6 maanden omzetsdaling (scenario 1 en 2 van het CPB), en de vraag in euro's. **De noodmaatregelen mitigeren ongeveer de helft van de liquiditeitsbehoefte.** (bron: CPB)
- De onderliggende verschillen tussen sectoren zijn echter sterk. De **grootste liquiditeitsbehoefte ontstaat in de sectoren handel, industrie, advisering & onderzoek, en horeca.**

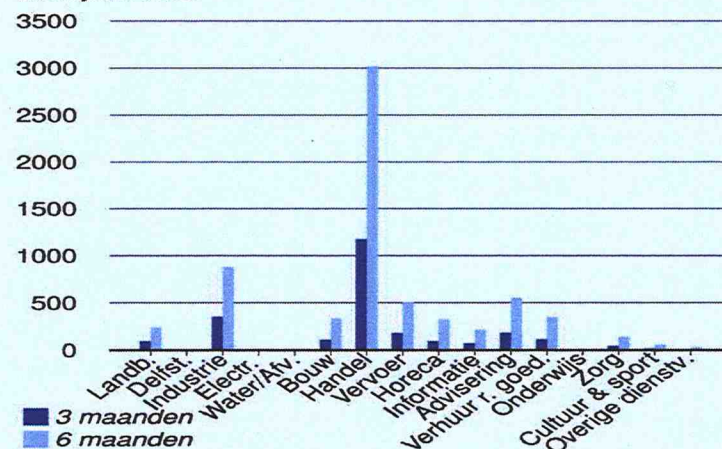
16-6-2020

Liquiditeitsbehoefte per sector

Liquiditeitsbehoefte per sector

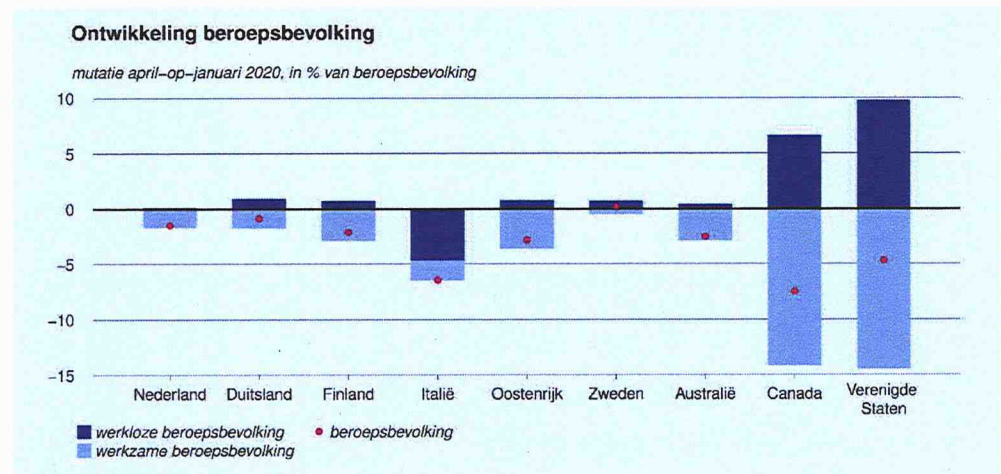
in miljoen Euro

Historische daling aantal werkenden is internationaal gezien beperkt: samenhang met beleid

- **In april daalde het aantal werkzame personen met 1,8%.** Deze historische daling vertaalde zich maar ten dele in een stijging van de werkloosheid (van 2,9% naar 3,4%). Het merendeel van de baanverliezers trok zich terug van de arbeidsmarkt. Daarbij trokken **vooral jongeren en vrouwen** zich terug.
- **Vanuit internationaal perspectief is de daling in het aantal werkzame personen echter beperkt.** Binnen de groep van landen waarover data t/m april beschikbaar is, liet alleen Zweden een kleinere daling zien (0,5%). De daling in andere Europese landen was groter, en aanzienlijk groter in Canada en de Verenigde Staten (14% in beide landen).
- **De daling was groter in landen met weinig werktijdverkorting en beperkte ontslagbescherming, en die hebben ingezet op het verhogen van uitkeringen.** Nederland is wat betreft werktijdverkorting in continentaal Europa een 'middenmoter', maar kent wel relatief stringente ontslagbescherming voor vaste contracten. In Canada en de VS wordt relatief weinig gebruik gemaakt van werktijdverkorting en is de ontslagbescherming relatief beperkt. Daar is werkloosheidsuitkering tijdelijk aanzienlijk verhoogd, dit vergroot de uitstroom uit de werkgelegenheid en beperkt de instroom.

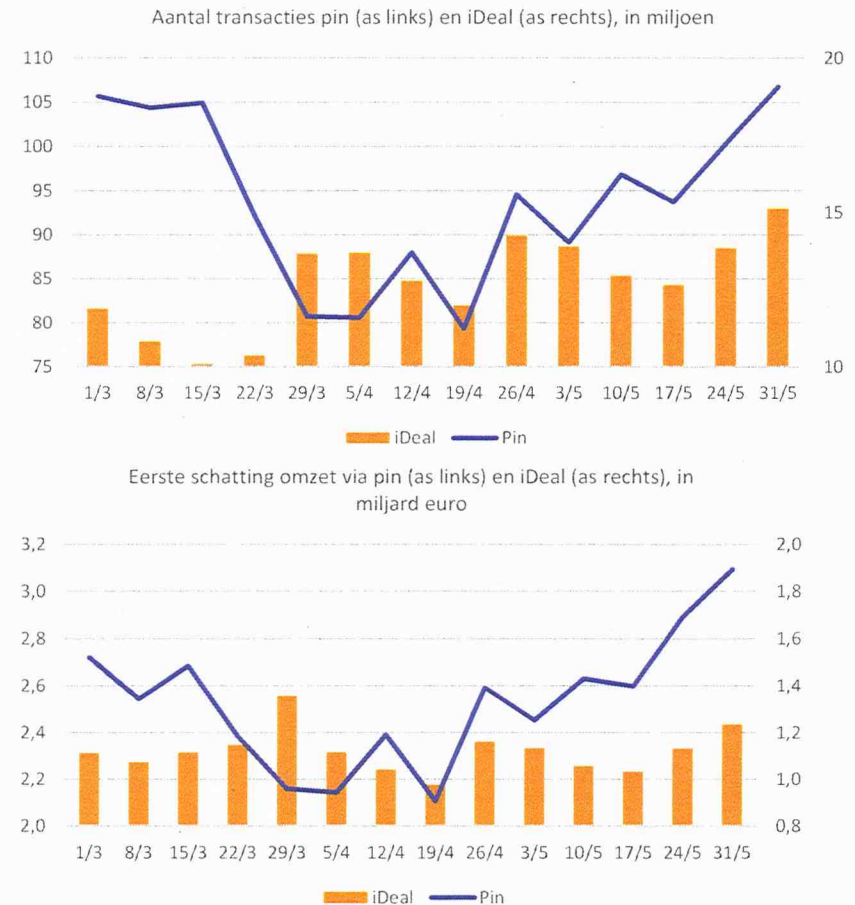

Betalingsverkeer herstelt laatste weken

- Na het dieptepunt (-25%, in april) is **het aantal pinbetalingen hersteld** (+1% in W22, van 25-31 mei) t.o.v. de periode voor corona.
- De **totale waarde van de pinbetalingen lijkt ook te herstellen**. In april lag de omzet nog ruim 20% lager dan voor corona. In W21 lag de omzet voor de 2^e opeenvolgende week weer hoger dan voor corona, hoewel het hier gaat om een eerste ruwe schatting.
- Het **aantal iDeal betalingen** (in online winkels) **ligt nog steeds fors hoger** dan voor de coronamaatregelen (in W22 36% hoger dan dezelfde week vorig jaar). De **omzet via iDeal is niet gestegen** tov van de periode voor corona, maar ligt wel zo'n 20% hoger dan dezelfde periode vorig jaar.

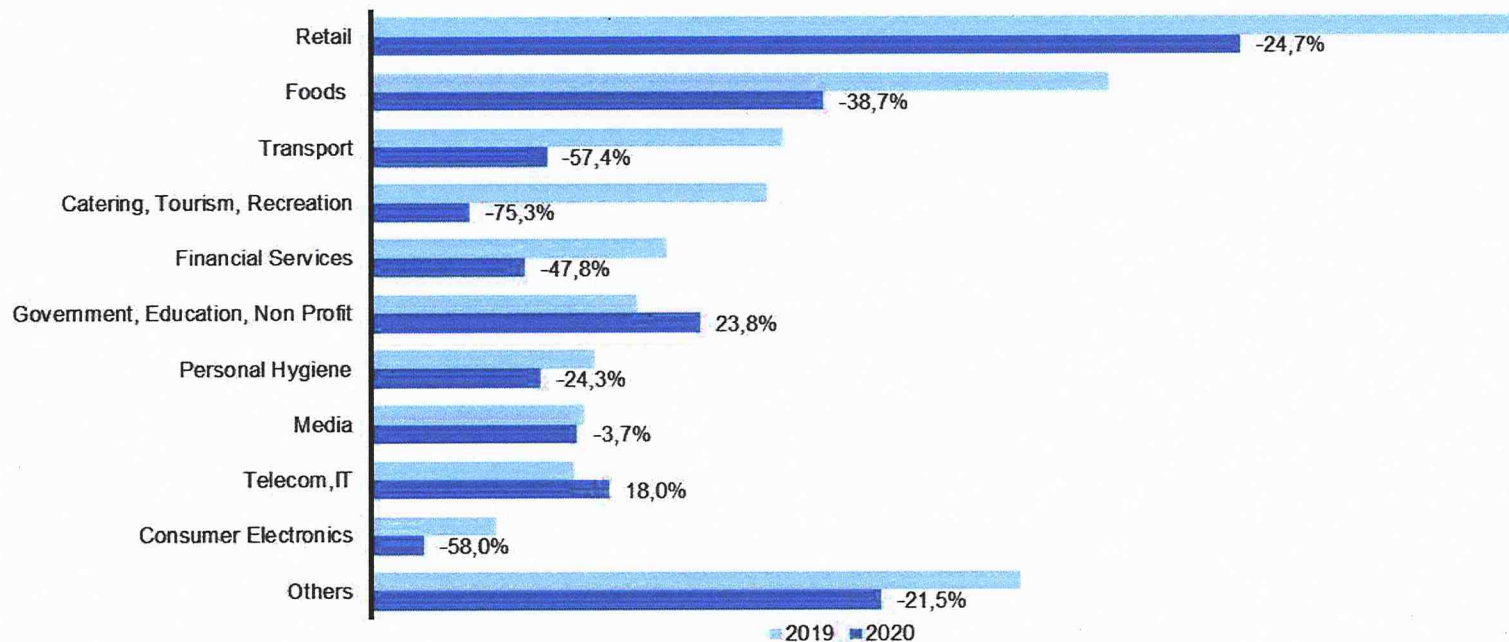
Bron: [NBV](#)

Actuele onderzoeken (I) – Daling advertentie-uitgaven in NL vanwege negatieve verwachtingen behalve bij de overheid

Advertentieuitgaven (van Nielsen) in miljoenen euro's vergelijking 2019 en weken coronauitbraak 2020 (data tot W23 1-5juni). 7 uit 10 categorieën dalen. Totaal daalt met 32,5% t.o.v. 2019.

Actuele onderzoeken (II) - initiële afname vervoer en nu weer een geleidelijke toename

Dashboard mobiliteit IenW: update van 10 juni

Verkeer & vervoer

- Autoverkeer is nog 8% minder (maximaal was dit 41%)
- Vrachtverkeer met 1% toegenomen (maximaal was een 5% afname)
- Gebruik OV met 73% afgenomen (dit was maximaal 87% minder)

Reisgedrag

- Het aantal verplaatsingen naar de werkplek is gedaald met 39% (dat was 51% minder)
- De hoeveelheid rondjes doen (fiets en lopen) is met 20% gestegen (dit was 58% meer)
- Thuiswerken is toegenomen tot 68% (dit was 32% voor de coronacrisis)

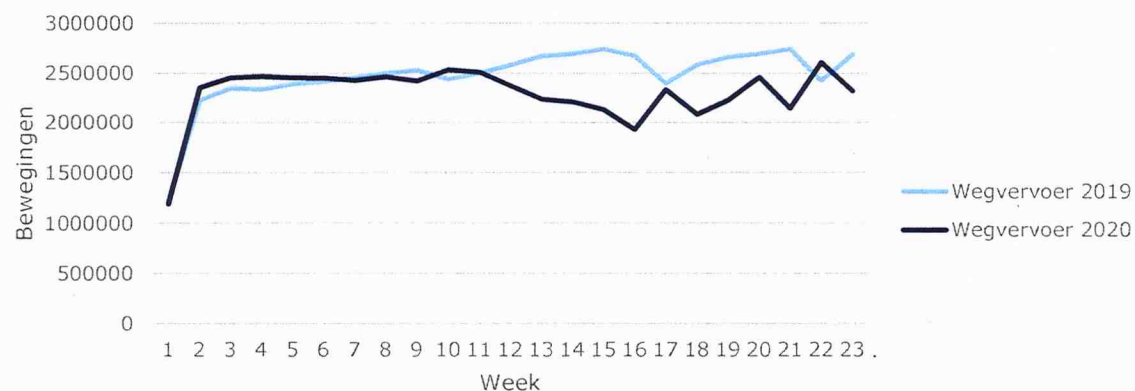
Goederenvervoer (CBS)

- Binnenvaart: -3,5% t.o.v. 2019 (week 23, 1-7 juni)
- Wegvervoer: -13,9% t.o.v. 2019 (week 23)

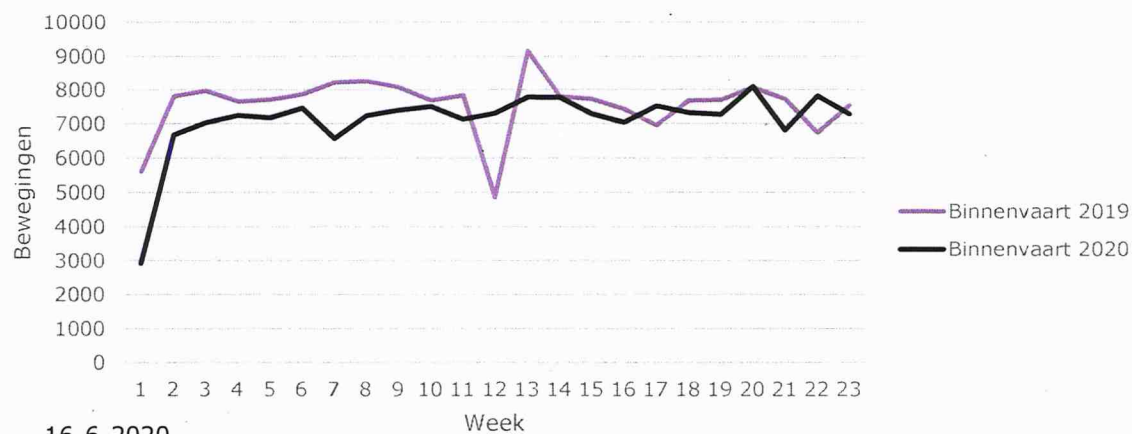

Goederenvervoer (CBS)

Wegvervoer: 2019 versus 2020 (t/m week 23, 1-7 juni)

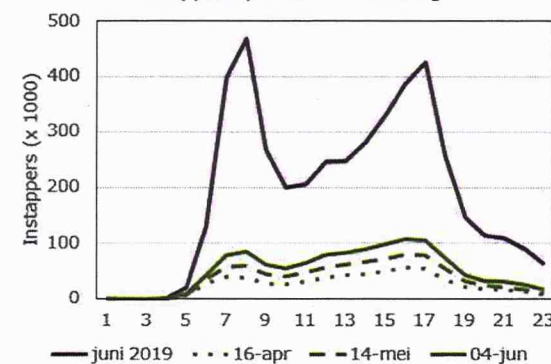
Binnenvaart: 2019 versus 2020 (t/m week 23, 1-7 juni)

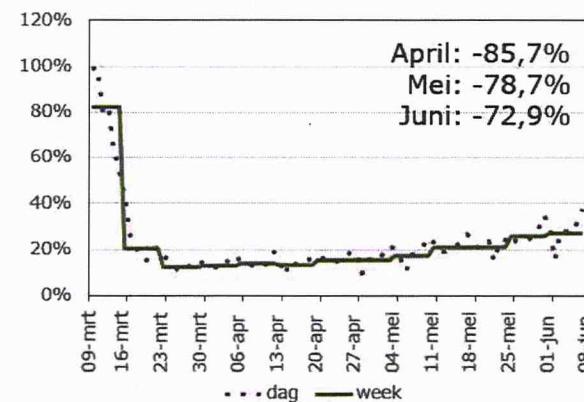
16-6-2020

Openbaar vervoer (TLS)

Instappers per uur van de dag

Instappers per dag/week

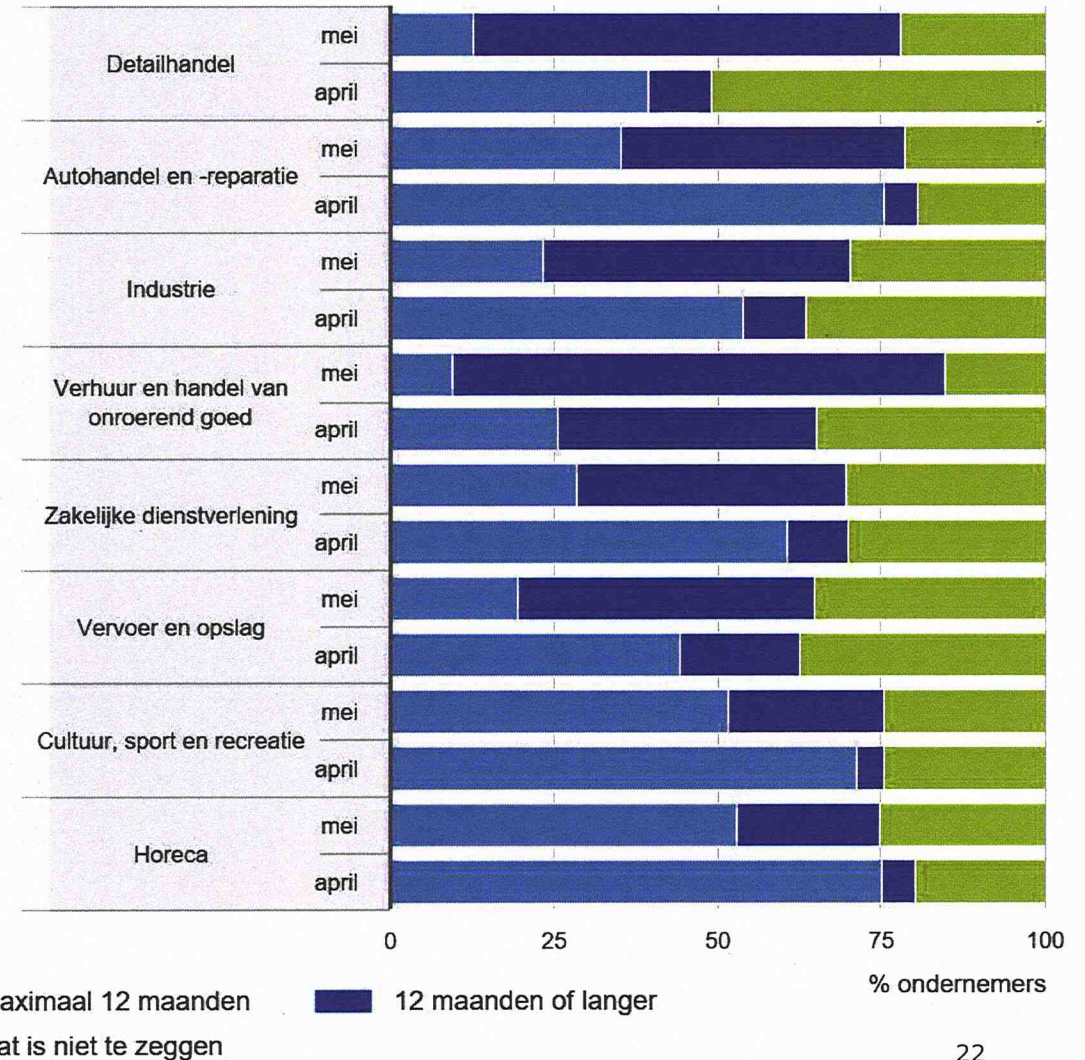

Bezetting OV

Voortbestaan bedrijf bij aanhoudende coronacrisis

Actuele onderzoeken (III) – peiling CBS

- In vrijwel alle branches is het **aantal ondernemers dat denkt in de huidige economische situatie minstens nog een jaar te bestaan in mei sterk toegenomen** ten opzichte van de meting van april.
- **Instellen op de 1,5 meter economie en kostenreductie** werden in mei door de meeste ondernemers genoemd als **belangrijkste maatregelen** die ze zelf namen om de effecten van de economische neergang door de coronacrisis te beperken
- **Minder zzp'ers en uitzendkrachten** in veel branches. Relatief **weinig ontslagen van het eigen personeel**.

Recente onderzoeken (IV) Terugval woningmarkt verwacht

- Raming DNB van de huizenprijzen: gemiddeld **+4,3% in 2020 en -2,5% in 2021** ([link](#))
- Vertrouwen woningmarkt daalt: Eigen Woonindex van ING wijst op omslag naar negatief sentiment, voor het eerst sinds 2013 komt hun index met 91 onder de 100: **meer pessimisten dan optimisten** ([link](#)). Meer huishoudens verwachten dalende prijzen en een hogere rente.
- **Vooruitzichten voor 2020K2 zijn negatief:**
 - De verwachte koopovereenkomsten (vermoedelijk ook beleggingen, huurmarkt en nieuwbouw) tussen 23 maart en 12 april zijn volgens een peiling bij makelaars **gedaald met 43% j-o-j**. Bron: vastgoedadviseur Colliers International ([link](#))
- Volgende week vrijdag komt het Kadaster met transacties van mei 2020. Dit betreft vooral koopovereenkomsten uit **maart 2020. Deze cijfers moeten dus meer inzicht geven in een mogelijk corona-effect.**

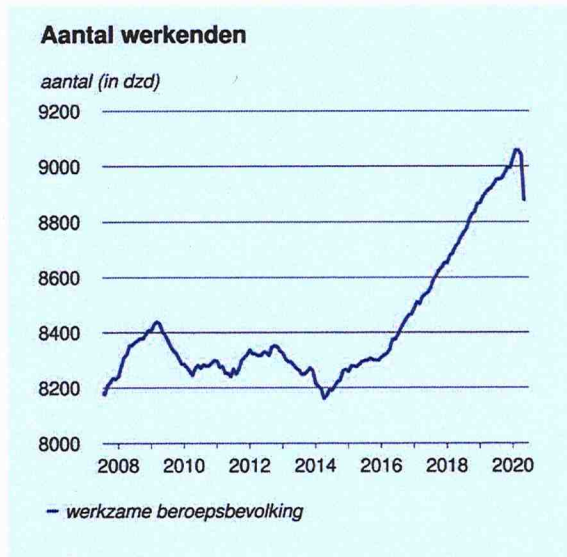
Arbeidsmarkt (I) – Ramingen werkloosheid NL

Bron:	Werkloosheidspercentage NL	
	2020	2021
CPB – Juniraming	<u>4,8</u>	<u>7,0</u>
Europese Commissie – Spring Forecast	5,9	5,3
Rabobank – Economisch kwartaalbericht	<u>5</u>	=
DNB – Juniraming	4,6	7,3

- Volgens de juniraming van het [CPB](#) loopt de werkloosheid in **2020 op tot 4,8%**. De werkloosheid loopt verder op in **2021 (7,0%)**.
- Volgens de [spring forecast](#) van de Europese Commissie **ligt de Nederlandse werkloosheid onder die van de Eurozone** (9,6% in 2020 en 8,6% in 2021).
- De [Rabobank](#) verwacht dat de werkloosheid stijgt tot **gemiddeld 5%** in 2020 (eind 2020 bereikt het wel 7%). [DNB](#) schat het werkloosheidspercentage met 4,6% net iets lager. Volgens hen wordt de flexibele schil in eerste instantie het hardst geraakt. In 2021 zullen de gevolgen van faillissementen zichtbaar worden en verliezen ook vaste werknemers hun baan.

Arbeidsmarkt (II) – Stijging werkloosheid en daling aantal werkenden nog nooit eerder vertoond

Het aantal werkenden is met **160 duizend gedaald. Dat is de sterkste daling sinds 2003**, het beginpunt van de meting door het CBS. Er zijn nu ongeveer 8.880 duizend werkzame personen, vergelijkbaar met eind 2018.

De daling zit **vooral bij jongeren (104 duizend)**.

Het aantal werklozen is met 41 duizend gestegen* en bedraagt nu 305 duizend. Dit niveau is vergelijkbaar met juni 2019. **Het werkloosheidspercentage is van 2,9% tot 3,4% gestegen, de grootste stijging sinds 2003.**

Afgaande op de ramingen, zal de werkloosheid verder stijgen.

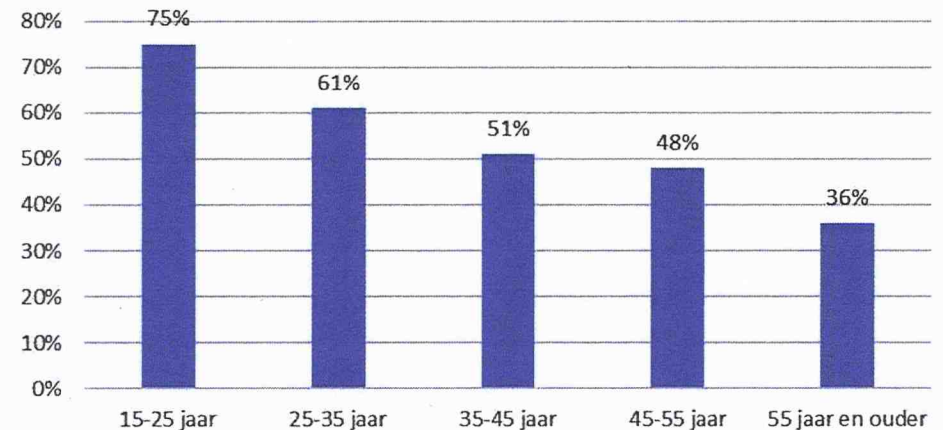
Bron: [CBS](https://www.cbs.nl).

Arbeidsmarkt (III) – WW-uitkeringen in april fors gestegen, met name onder jongeren

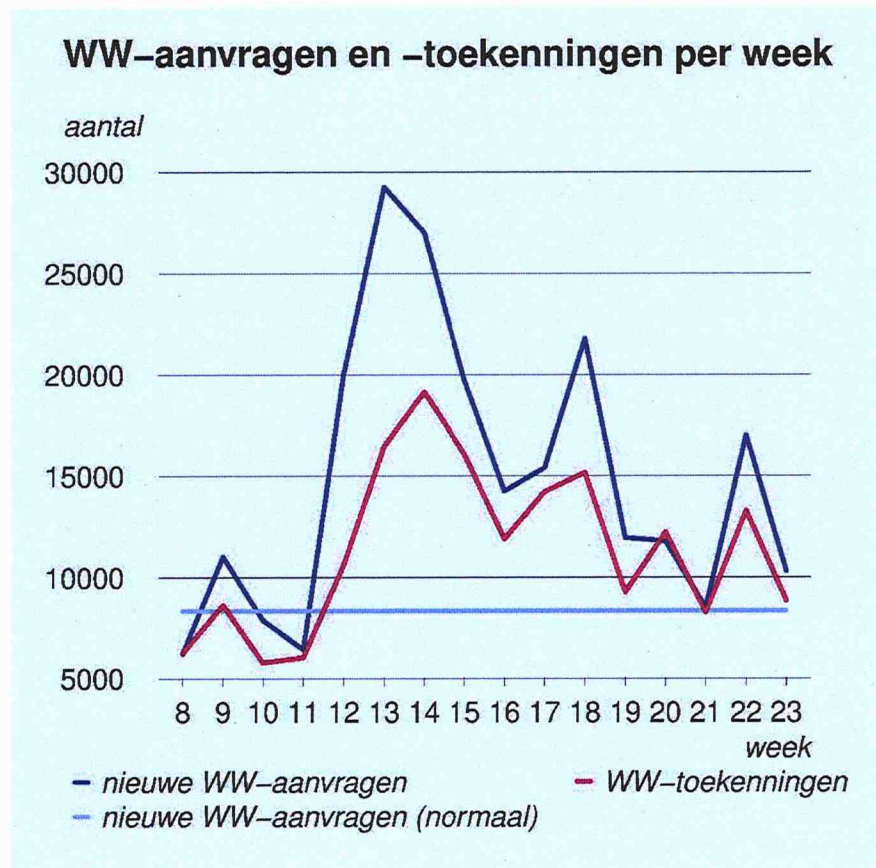
- Het aantal **lopende WW-uitkeringen** bedraagt in april 292.100, dat is een **stijging van 16,7% ten opzichte van maart**.
- Het aantal **nieuwe WW-uitkeringen** ligt in april (73.700) **95% hoger** dan in maart.
- Het aantal nieuwe uitkeringen **steeg voor alle leeftijdsgroepen, maar lag voornamelijk bij jongeren (15-25 jaar)**. Deze stijging lag lager dan die van vorige maand. De stijging is in absolute termen daarnaast beperkt (3.300).

Groei nieuwe WW-uitkeringen (per week) van maart op april

Arbeidsmarkt (IV) – Wekelijkse WW-instroom blijft hoog

- Het aantal **WW-aanvragen** schoot omhoog in W12 (de eerste week met coronamaatregelen) en **piekte in W13**. Na een daling volgde een tweede piek in W18.
- De WW-aanvragen vertalen zich **vertraagd door in WW-toekenningen**. De piek lag in W14 (220% hoger dan in W11).
- De aantallen liggen in W23 (week van 1 juni) weer rond het normaal. In W22 was er sprake van een maandpatroon: in de laatste week van de maand worden er meer aanvragen gedaan.

Arbeidsmarkt (V) – WW-aanvragen internationaal opgelopen

Land	Aantal en vergelijking met pre-coronacijfers
NL	Het aantal WW-aanvragen lag tijdens de piek in W13 (23 mrt – 29 mrt) op omstreeks 30.000 aanvragen, ongeveer drie keer hoger dan wat volgens het UWV normaal is, namelijk 8.300 aanvragen.
VS	In de week van 23 mei waren er 2.123.000 werkloosheidsaanvragen, een afname van 323.000 t.o.v. de week daarvoor. Normaalgesproken zijn er 300 tot 400 duizend aanvragen per week. In de piek van 2009 waren er 700 duizend. De werkloosheid is inmiddels opgelopen tot bijna 39 miljoen. De toename van de afgelopen weken is ongelijk verdeeld; 40% van de huishoudens met salaris onder de 40.000 dollar heeft een baan verloren. Het aantal mensen met een baan daalde zelfs met meer dan 20%.
Canada	In april is het werkloosheidspercentage opgelopen tot 13,9% , het hoogste sinds 1982.
Denemarken	Werkloosheid is sinds de crisis met 200.000 toegenomen, dit is een ongeveënaarde toename in de recente Deense geschiedenis (hogere aantallen die veel sneller bereikt werden dan in eerdere crises).
Noorwegen	In 2020 waren er 365.800 aanvragen ingediend (stand medio april). Dat is aanzienlijk hoger dan in heel 2019 (160.500).
VK	Aantal WW-uitkeringen in het VK in april naar het hoogste niveau sinds 1996. Het aantal WW-uitkeringen nam toe met 69% naar circa 2,1 miljoen uitkeringen.

Arbeidsmarkt (VI) – Sommige sectoren hard geraakt, daar werken vooral flexers

Tabel 1 Verwachte impact op sectorale werkgelegenheid in 2020

Verhuur en overige zakelijke diensten*	zeer grote krimp
Horeca	
Cultuur, sport en recreatie	
Luchtvaart	
Siercultuur	
Detailhandel non-food	grote krimp
Metaal en technologische industrie	
Overige dienstverlening**	
Autohandel	
Personenvervoer over land	
Specialistische zakelijke diensten***	gemiddelde krimp
Groothandel	
Bouwnijverheid	
Overige industrie****	
Goederenvervoer	
Logistieke diensten	
Chemische industrie	
Onderwijs	geen/kleine krimp
Detailhandel food	
Financiële instellingen	
Informatie en communicatie	
Voedings- en genotmiddelenindustrie	
Verhuur van en handel in onroerend goed	
Energie, water en afval	
Fruit- en groenteteelt	
Gezondheids- en welzijnszorg	groei
Openbaar bestuur	
Post en koeriers	

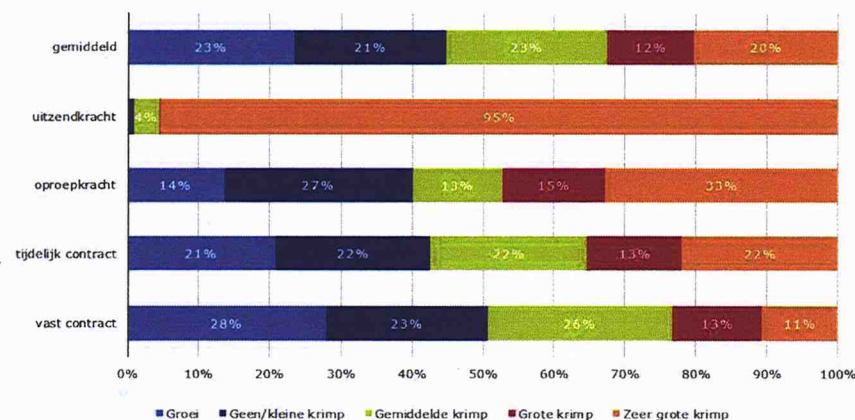
* betreft o.a. uitzendbureaus en reisbureaus.

** betreft o.a. persoonlijke dienstverlening (w.o. kappers en nagelstudio's) en levensbeschouwelijke en politieke organisaties.

*** betreft o.a. reclamebureaus, architecten en accountantskantoren.

**** betreft o.a. vervaardiging van diverse consumentengoederen (w.o. meubels) en reparatie/installatie machines en apparaten.

Figuur 2 Percentage werknemers naar arbeidsrelatie en impact door het coronavirus

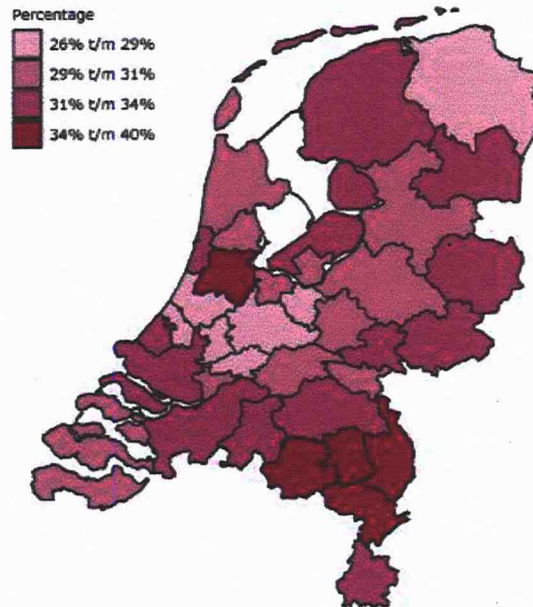
Deze sectoren komen **overeen met de sectoren waarin de WW-uitkeringen in april het hardst stegen: schoonmaakbranche (+91%), uitzendbedrijven (+87%), detailhandel (+69%), cultuur (+67%) en de horeca en catering (+60%).**

In de maand maart nam de WW vooral toe bij uitzendbedrijven, horeca en catering en cultuur.

Arbeidsmarkt (VII) – Regionale verschillen werkgelegenheid

Percentage van de werknemers in sectoren met grote of zeer grote krimp

Op **basis van de sectorale impact** van de coronacrisis op de werkgelegenheid kan een beeld gevormd worden van de **verwachte regionale impact**. Daarbij wordt gekeken naar het percentage werknemers dat binnen een bepaalde regio in groei- of krimpsectoren werkt.

Grote of zeer grote krimp verwacht in:

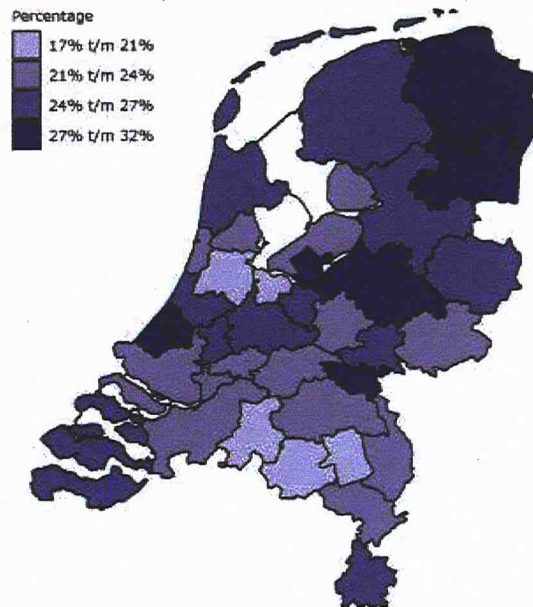
- **Groot Amsterdam:** hier werkt 34% van de werknemers in een krimpsector. Het gaat hier voornamelijk om de sectoren luchtvaart, cultuur, sport & recreatie en de uitzendbranche. Verder bevindt zich een grote concentratie van horecagelegenheden in dit gebied/deze regio.
- Het verlies aan banen in **Zuidoost Brabant** zit vooral in de metaal en technologische industrie, de uitzendbranche, de horeca en de detailhandel non-food. In deze regio werkt 40% in krimpsectoren.
- Voor **Noord- en Midden-Limburg** is dit 35%. Het gaat hier om dezelfde sectoren als in Zuidoost Brabant.

Dit zijn tevens de regio's waar een **relatief hoog aantal aanvragen NOW** is gedaan.

Arbeidsmarkt (VII) – Regionale verschillen werkgelegenheid

Percentage van de werknemers in sectoren met groei

Op **basis van de sectorale impact** van de coronacrisis op de werkgelegenheid kan een beeld gevormd worden van de **verwachte regionale impact**. Daarbij wordt gekeken naar het percentage werknemers dat binnen een bepaalde regio in groei- of krimpsectoren werkt.

Groei wordt verwacht in:

- **Groningen:** hier werkt 32% van de werknemers in sectoren waar groei wordt verwacht. Landelijk is dit 23%. Het gaat hier om de sectoren zorg & welzijn, openbaar bestuur en de post- en koeriersbranche.
- In **Drenthe** gaat het om 27%. Het betreft hier dezelfde sectoren als in Groningen.
- In de **Stedendriehoek, Noordwest Veluwe en het Rijk van Nijmegen** werken relatief veel werknemers in de sector zorg & welzijn.
- De regio **Haaglanden** kenmerkt zich door veel werk in het openbaar bestuur.

De **regionale verschillen zijn groot**: de ene regio wordt harder geraakt dan de andere. Daarnaast hebben regio's **verschillende uitdagingen en kansen**: de krimp- en groeisectoren verschillen tussen regio's. Hierdoor is een **one-size-fits-all aanpak minder geschikt**.

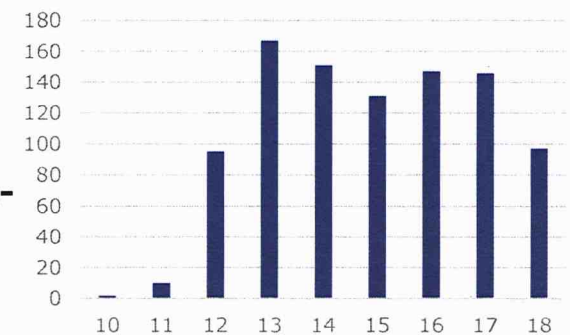
31

Arbeidsmarkt (VIII) – Werkomstandigheden

- Het aantal meldingen voor de ZiekteWet ligt na een stijging in W12 (16-22 mrt) **onder het gebruikelijke niveau.** (UWV)
- Het CBS meldt dat het ziekteverzuim van het eerste kwartaal van 2020 **met 5,2% op het hoogste niveau** sinds 2003 ligt.
- Door het ontbreken van een ergonomische werkplek heeft **24% van de thuiswerkers lichamelijke klachten**, blijkt uit een inventarisatie van R-GO.
- In 2020 heeft ISZW t/m 1 mei **946** corona gerelateerde meldingen ontvangen, dit is **26%** van het totale aantal meldingen.
- **De helft** van de meldingen gaat over te **weinig afstand** kunnen houden op de werkvloer, gevolgd door onvoldoende hygiënische maatregelen.
- **27%** van de meldingen komt uit de **groot- en detailhandel.**
- 60% van de meldingen wordt onderzocht door ISZW.
- Bedrijven krijgen tot nu toe nauwelijks boetes als zij hun werknemers niet goed beschermen tegen Corona op de werkvloer. Dit blijkt uit een inventarisatie van vakbond CNV.

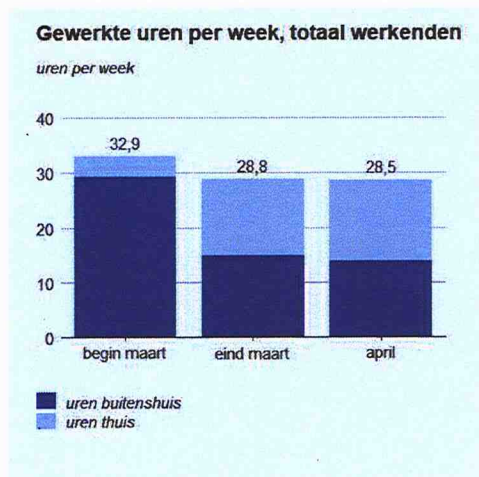
Aantal per week gemelde corona-klachten bij ISZW

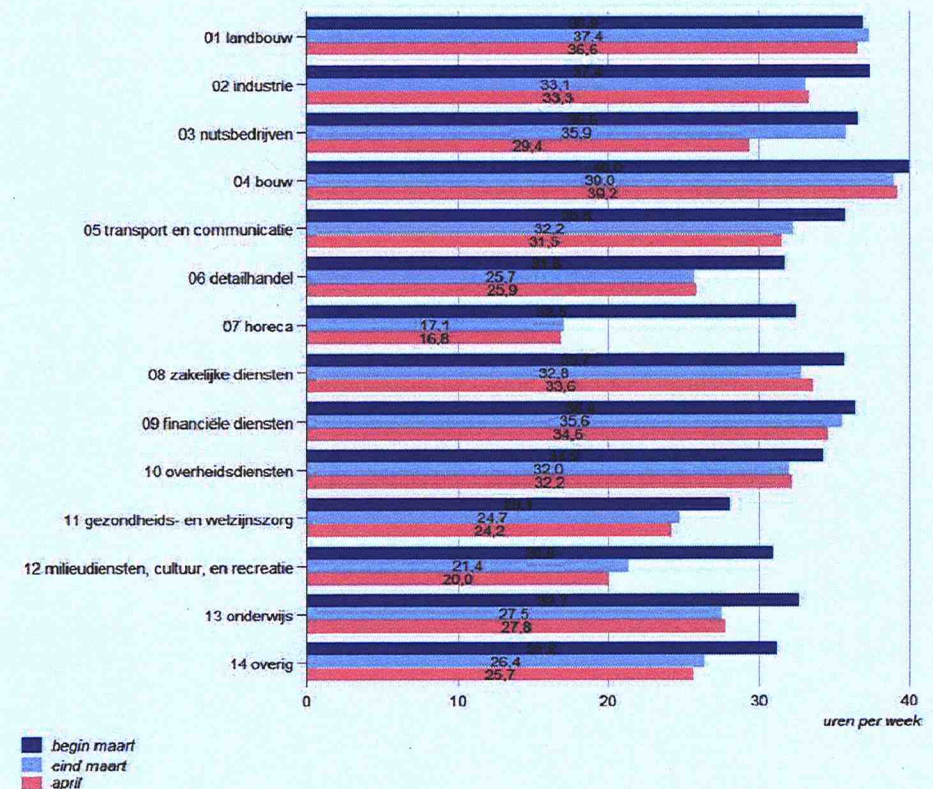
Arbeidsmarkt (IX) - Forse daling gewerkte uren

Het **aantal gewerkte uren van werkenden daalde van 32,9 uur per week begin maart naar 28,8 uur per week eind maart (-12,5%)**. De daling bij zelfstandigen (-24%) was groter dan die bij werknemers (-12%). In april was sprake van stabilisatie.

De afname in gewerkte uren verschilt per sector. De **grootste dalingen** zijn te vinden in de sectoren **horeca** (-15,7 uur per week) en **milieudiensten, cultuur en recreatie** (-10,9 uur). Het aantal gewerkte uren in sommige sectoren blijft **relatief stabiel**, zoals bij de **financiële diensten** (-1,8 uur) en in de **bouw** (-0,8 uur).

Gewerkte uren per week, totaal werkenden

Bron: CPB (2020), Arbeidsmarkt: sterke daling gewerkte uren

16-6-2020

Arbeidsmarkt (X) –Vacatures

Bron	Cijfers
CBS	- Einde van Q1 2020 waren er 60 duizend vacatures minder dan Q4 2019, een afname van 21%. - Door de afname van het aantal openstaande vacatures liep de spanning op de arbeidsmarkt terug naar gemiddeld 82 vacatures per 100 werklozen. In Q4 2019 waren dat er nog 91.
Randstad	- Aantal vacatures (45.000) ligt nu (begin juni) 30% onder het niveau van vorig jaar (60.000). - Grootste afname is te zien in de horeca (-65%), schoonmaakbranche (-50%) en administratieve beroepen(-45%) - De zorg (-5 %), de bouw (-11 %) en de ICT (-11%) en sociaal-maatschappelijk werk (-15%) kennen een relatief beperkte krimp.
ABN Amro	Uit een arbeidsmarktindicator van ABN Amro blijkt dat werkgevers nu bij ongeveer 11% van de openstaande vacatures geen geschikte kandidaten weten te vinden. Daarmee ligt de krapte op de arbeidsmarkt volgens hen op hetzelfde niveau als in januari.

Arbeidsmarkt (XI) - overzicht onderzoeken

Week 24 (08-06)

- Het aantal ondernemers in de detailhandel dat denkt het nog een jaar vol te kunnen houden is toegenomen van 9% in april naar 65% in mei, meldt het [CBS](#).
- [VNO-NCW](#) rapporteert dat 93 procent van ondervraagde branchedirecteuren meent dat de coronacrisis en *lockdown* een negatief effect op de bedrijfsvoering zullen blijven houden op middellange termijn.

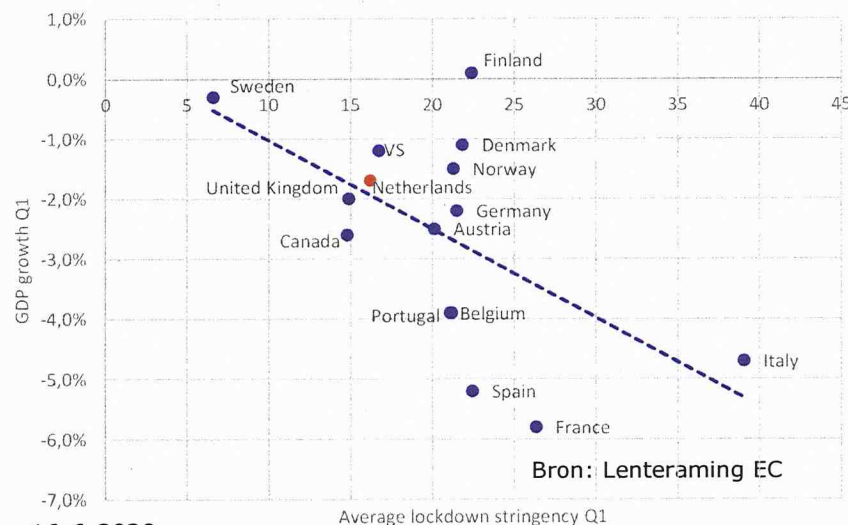
Eerder onderzoek

- [De ILO](#) rapporteert dat ze in het 2e kwartaal een wereldwijde daling van 10.7% van gewerkte uren voorziet. Voor Europa wordt geschat dat het aantal gewerkte uren met 12.9% zal afnemen in Q2. Het verlies aan gewerkte uren kan volgens de ILO worden beperkt door een extensief '*testing and tracing*'-beleid (T&T). In een internationale vergelijking ziet de ILO dat tot 50% minder verlies aan gewerkte uren wordt bereikt in landen waar een sterk T&T-beleid is gevoerd dan in landen waar dat niet het geval is.
- Door T&T heeft een land beter zicht op de verspreiding van het virus en hoeven er daarom minder maatregelen genomen te worden die een negatief effect op de economische ontwikkeling hebben. Daarnaast loopt door zichtbaar T&T-beleid het consumentenvertrouwen minder schade op en leidt T&T tot minder aanpassingen in de werkomgeving en betere continuering van het productieproces.
- [Wijzer in geldzaken](#) rapporteert dat 11% van de Nederlanders aangeeft redelijk moeilijk tot heel moeilijk rond te komen. Naast mensen met een bijstandsuitkering zijn dit voornamelijk laagbetaalde zzp'ers en laagbetaalde flexwerkers.
- Het [CBS](#) meldt dat het aantal flexibele contracten in 2020K1 in een jaar tijd met ongeveer 102 duizend is gedaald. De afname is het grootst onder uitzendkrachten (39 duizend). De daling zette halverwege 2019 al in. Ten opzichte van 2019K4 hadden uitzendkrachten en tijdelijke werknemers zonder vaste uren vaker geen baan dan in diezelfde periode een jaar eerder.

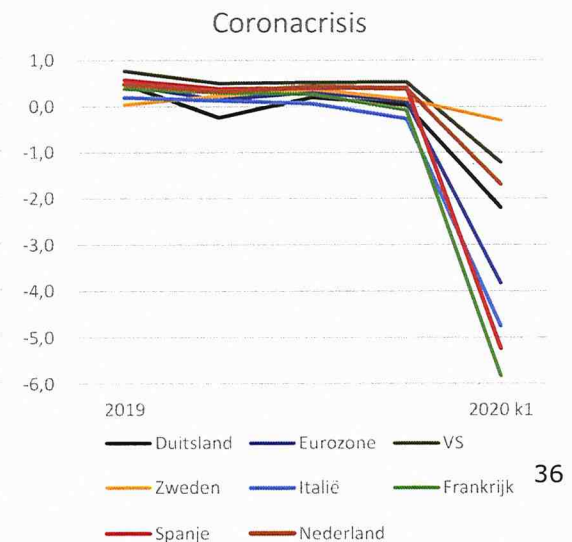
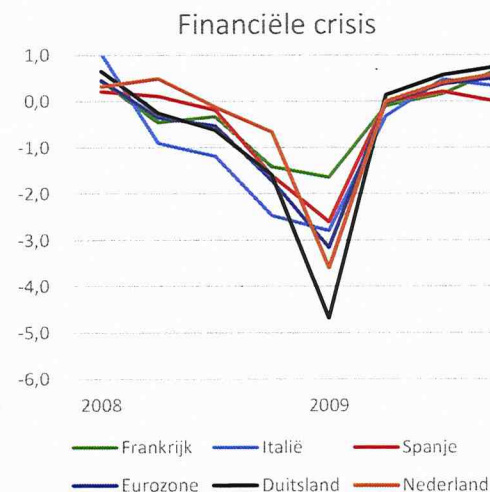
Internationaal – flinke krimp internationaal

- **De eerste cijfers voor het 1^e kwartaal zijn binnen, en voorspellen niet veel goeds voor het 2^e kwartaal.** Het negatieve effect van twee weken corona is zeer groot, en overtreft voor een aantal EU-landen al het effect van de financiële crash van 2008.
- **De lenteraming van de Commissie sluit aan bij dit beeld en voorspeld voor de EU een ongeken- de krimp van 7,4% in 2020.** In 2021 verwacht de EC een gedeeltelijk herstel, met 6,1% groei. De inhaalgroei berust op meerdere aannames, waaronder dat de pandemie onder controle blijft nadat de beperkende maatregelen versoepeld worden.
- **Verschillen in lockdownmaatregelen Europa enigszins zichtbaar in bbp-cijfers.** Er lijkt sprake van een bepaalde mate van correlatie tussen de stringendheid van lockdownmaatregelen en de bbp-daling.

16-6-2020

Bron: OESO, Oxford; Coronavirus Government Response Tracker

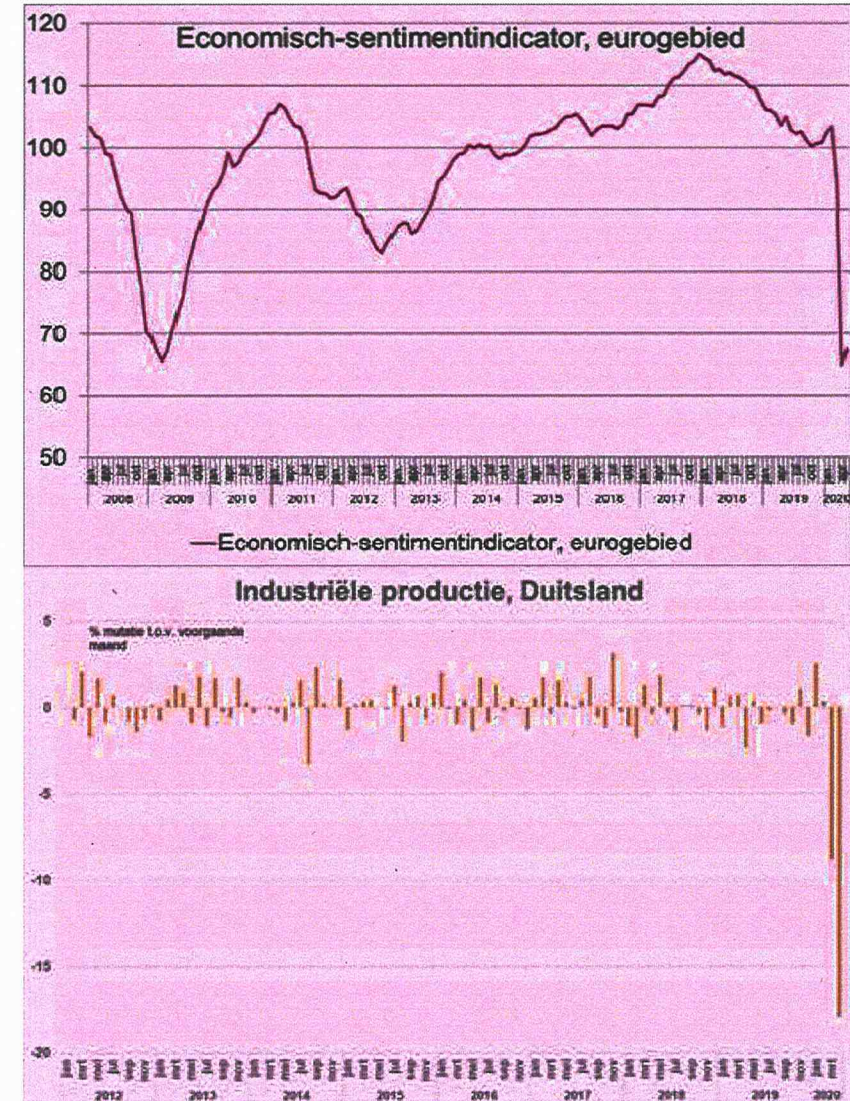

Internationaal – recente ontwikkelingen

- **Eurogebied:** de meeste vertrouwensindicatoren waren in mei een tikkeltje minder negatief dan in april. Zo ging het producentenvertrouwen industrie van -32,3 in april naar -27,3 in mei (maart -11,2).
- **Duitsland:** de industriële productie is in april met 17,9% gedaald t.o.v. de voorgaande maand. In totaal is daarmee de industriële productie met 25% afgenomen sinds februari. De uitvoer is in april met 24% gedaald t.o.v. de voorgaande maand, tegen een daling van 11,7% in maart; de invoer is in april met 16,5% gedaald.
- **VS:** verrassende stijging van de Amerikaanse werkgelegenheid in mei, maar daling sinds februari blijft enorm (13%). De consumptie is in april in volume afgenomen met 13,2%, na een daling van 6,7% in maart.
- **De Wereldbank** raamt de daling van het wereld-bbp op 4,1% in 2020, gevolgd door een toename van 4,3% in 2021.

16-6-2020

Uitgelicht – Internationaal – veel vergelijkbare maatregelen

Schematisch overzicht nationale maatregelen EU-27

Soort maatregel	EU LS die maatregel nemen	Achtergrond
Werktijdverkorting	NL, DUI, FRA, ITA, BEL, SPA, DK, ZWE, OOS, IER, LUX, VK, TSJ, HON, LIT, POL, SLK	
Uitstel fiscale en sociale betalingen (uitstel belastingen en premies ter bevordering liquiditeit ondernemers)	NL, DUI, FRA, ITA, BEL, SPA, DK, OOS, TSJ, GRI, MAL, POL, POR, SLV, SLK, ZWE, EST, LET, LUX, VK, BUL, FIN, IER, LIT, ROE, HON	VB: DUI ziet ook af van handhavingsmaatregelen en verzuimboetes en vergemakkelijkt aanpassen voorlopige belastingaanslagen
Garanties op bedrijfsleningen	Bijna alle EU LS	VB: DUI heeft via staatsbank KfW een operatie van 600 miljard aangekondigd ter garantie van leningen aan bedrijven en ongelimiteerde liquiditeitssteun
Inkomensondersteuning ZZP & MKB	NL, BEL, SPA, ITA, IER, FIN, MAL, POR, TSJ, VK, DK, DUI, FRA, ZWE, POL, LUX, SLV, SLK, OOS	POR – voor de werknemers die thuis moeten blijven voor de kinderen en niet kunnen telewerken.
Ondersteuning parttimers	ZWE, OOS, DK	
Tegemoetkomingen Ziekteverzuim	IER, SPA, ZWE, DK, VK, EST, LET, SLV, FRA, LIT, POR, ITA	EST - eerste 3 dagen SLV – alleen voor COVID-19 patienten POR – 14 dagen voor werkers die in zelf-quarantaine moeten (of met kinderen of kleinkinderen)
Fonds ter compensatie geannuleerde evenementen	DK, SPA, EST, ZWE	
Ondersteuning exportbedrijven	ITA, DK, FRA, ZWE, POL, VK, LUX, KRO, OOS, SPA, TSJ	
Extra FDI screening		
Exit-strategie omringende landen algemeen	BEL, DUI, FRA, ITA, VK, DK, LUX, OOS, SPA, ZWE, ZWI, LIT, TJE, POL, GRI, CYP, SLV, POR	Europese landen hebben vergelijkbare maatregelen genomen, maar er zijn verschillen (striktheid; afdwingbaarheid; looptijd). Voorlopig bieden de exitstrategieën een diffuus totaalbeeld. Afvlakken van besmettingen geldt doorgaans als voorwaarde voor afschaling en testen, apps en mondkapjes zijn middelen die bij een exitstrategie worden overwogen.

Voortgang sociaal-economische maatregelen

Maatregelen	Totaal Aantal	Bedragen	Voortgang uitvoering/ knelpunten
NOW (Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid)	<u>148.000 aanvragen (t/m ma 8 juni)</u> 144.00 aanvragen t/m wo 3 juni 131.000 aanvragen (t/m vr 29 mei)	<u>Stand wo 3 juni:</u> 4,7 miljard euro aan voorschotten verstrekt. Hierbij hoort een totale aangevraagde subsidie van <u>8,7 miljard euro</u> .	De NOW-regeling is op maandag 6 april gestart. Het merendeel van de aanvragen (81.500) werd ingediend in de eerste week. Het aantal aanvragen per week neemt daarna over het algemeen af. Echter, de laatste week steeg het aantal aanvragen per dag tot ongeveer 1.500. Er zijn tot nu toe ongeveer <u>8.500 afwijzingen</u>. Het loket voor de NOW1 is gesloten. Vanaf 6 juli kunnen werkgevers aanspraak maken op de NOW2.
Tozo (Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers)	374.000 aanvragen (31 mei) 360.000 aanvragen (27 mei) 350.000 aanvragen (20 mei)		SZW gebruikt een gestratificeerde schatting om het landelijk gebruik van de Tozo te schatten. De schatting is gebaseerd op een inventarisatie onder ongeveer 150 gemeenten verspreid over het land (zie de aantallen links). Vanwege de overgang op Tozo2 is het voor veel gemeenten nog niet mogelijk om nieuwe cijfers aan te leveren. We hopen volgende week meer te kunnen zeggen over de aantallen Tozo2.
Compensatieregeling (TOGS), totaalaantallen	<u>14 juni:</u> Aantal aanvragen <u>209.000</u> Toegekende aanvragen <u>197.000</u> Aanvragen in behandeling <u>9.400</u> Aanvragen afgewezen <u>2.350</u>	<u>Uitbetaald: 788 miljoen euro (14 juni)</u>	Op 13 april stond de teller al op 90.000, op 16 april op 110.000. Het grootste aantal aanvragen komt van restaurants, haarverzorging en andere eetgelegenheden.
Tegemoetkoming Vaste Lasten mkb (TVL)			Volgt. De TVL is de opvolger van de TOGS

Voortgang sociaal-economische maatregelen

Maatregelen	Totaal Aantal	Bedragen	Voortgang uitvoering/ knelpunten
BMKB-C BKMBL-C GO-C	Het totaal aantal bedrijven dat gebruik maakt van de regelingen: <u>3600</u> (26 mei)	BMKB-C: <u>581 miljoen</u> (26 mei) BKMBL-C: <u>113 miljoen</u> (26 mei) GO-C: <u>294 miljoen</u> (26 mei)	Cijfers Nederlandse Vereniging van Banken (NvB)
Qredits	5621 aanvragen tot uitstel van betaling (5 juni)	97% van de subsidie van € 4 miljoen is gebruikt	De meeste uitstelverzoeken zijn in de zorg, horeca en detailhandel. Van de 6000 ondernemers waar budget voor is hebben 4734 ondernemers in totaal op 22 mei (tot 22 mei 5552, 7 mei 4655, tot 24 april 4516, tot 17 april 4391, tot 3 april 4025 en week ervoor 3533) uitstel gevraagd.
Kleine Kredieten Corona Garantieregeling (KKC)			Volgt wanneer beschikbaar
Regeling cultuursector		Totaalbedrag 300 miljoen euro beschikbaar gesteld	Verdeeld over Aanvullende subsidie meerjarig gesubsidieerde producerende instellingen (153mln); Opengestelde Monumenten Lening (50mln); Regionale infrastructuur: musea, (pop)podia en filmtheaters (48,5mln); Cultuur Opstart Lening (30mln); Rijkscultuurfondsen voor makers (11,8mln); Steunfonds Rechtensector (5mln); Uitvoeringskosten (1,7mln)
Regeling landbouw: Sierteelt, voedingsindustrie en fritesaardappelen	Sierteelt en onderdelen voedingstuinbouw: 1380 aanvragen Fritesaardappelen: 1158 aanvragen	<u>Sierteelt/voedingstuinbouw:</u> Toegekend: 164,1 miljoen Totaal beschikbaar: 600 miljoen <u>Fritesaardappelen:</u> Toegekend: 52,9 miljoen Totaal beschikbaar: 50 miljoen	Sinds 7 mei zijn deze twee regelingen open. Aantal klantvragen per telefoon en email week 23/24: 86 (totaal: 662). Dalende trend in aantallen klantvragen. Meest gestelde vragen aan telefoon en via mail: "Wat zijn de voorwaarden?" Dit in combinatie met vragen over (niet aansluitende) SBI-code. Laatste update: <u>16 juni (bron: RVO)</u>
Compensatieregeling eigen bijdrage kinderopvang			Volgt wanneer beschikbaar
TOFA (Tijdelijke overbruggingsregeling voor flexibele arbeidskrachten)			Volgt wanneer beschikbaar

Maatschappelijke indicatoren

Indicatoren	Kerngetallen	Toelichting								
Schuldhelpverlening	<table><tr><td>Verzoeken tot toelating WSNP</td><td>Dwangakkoorden</td></tr><tr><td>201 (Ma '20)</td><td>191 (Feb'20)</td></tr><tr><td>146 (April 20)</td><td>181 (Ma'20)</td></tr><tr><td>215 (Mei '20)</td><td></td></tr></table>	Verzoeken tot toelating WSNP	Dwangakkoorden	201 (Ma '20)	191 (Feb'20)	146 (April 20)	181 (Ma'20)	215 (Mei '20)		NVVK verwacht vanwege de coronacrisis voor 2020 en daarna een stijging van het aantal hulpvragen met minimaal 30 %. Dit gaat voornamelijk om een groep die niet eerder in aanraking is geweest met de schuldhelpverlening.
Verzoeken tot toelating WSNP	Dwangakkoorden									
201 (Ma '20)	191 (Feb'20)									
146 (April 20)	181 (Ma'20)									
215 (Mei '20)										
Voedselbanken Calamiteitenfonds Voedselbank Nederland	27 toekenningen (28 mei) - totaal bedrag toekenningen: €280.000 Subsidieverstrekking van € 4mil calamiteitenfonds (fonds totaal €6,5 mil)	Voedselbanken NL: Vergeleken met eind 2019 zien voedselbanken een toename van circa ruim 5%. Dat betekent dat ze wekelijks 5000 meer mensen helpen. In totaal worden momenteel 93.000 mensen geholpen (cijfers begin mei 2020).								
Algemene bijstand	Het aantal aanvragen voor de algemene bijstand stijgt . Uit de gegevens van de Divosa Benchmark Werk & Inkomen blijkt dat het aantal bijstandsaanvragen in maart 56% en in april 78% hoger lag dan in februari. Deze toename zien we ook terug in het aantal geregistreerde nieuwe algemene bijstandsuitkeringen . In maart registreerden gemeenten 3.230 nieuwe uitkeringen en in april waren dit er 3.080. Eind april stonden in de voorlopige cijfers van het CBS in totaal 359.140 algemene bijstandsuitkeringen geregistreerd.									
Armoede	Stichting Armoedefonds : Enquête onder 326 lokale hulporganisaties. 46,3 % , heeft sinds het begin van de crisis begin maart al te maken gehad met een stijging van hulpvragen . Bij hen was de stijging gemiddeld 22,8% . Vooral gezinnen en alleenstaanden met kinderen melden zich vaker. Daarnaast vormen ZZP'ers een doelgroep die steeds vaker hulp nodig heeft. 19,3 %, van de organisaties heeft de hulpvraag de afgelopen tijd zien afnemen . Voor een deel kwam dat omdat de organisaties vanwege de beperkende maatregelen niet meer voluit konden functioneren en voor een ander deel omdat de hulpvragers uit vrees voor besmetting niet meer langs durfden te gaan									

Caribische delen van het Koninkrijk

	Maximaal controleren (incl. zorg kwetsbare personen)	Bonaire	St. Eustatius	Saba	Curaçao	Aruba	Sint Maarten
	Aantal positief geteste mensen totaal (sinds gisteren)	2 (0)	2 (0)	3 (0)	22 (0)	101 (0)	77 (0)
	Aantal actieve besmettingen	0	0	0	6	0	0
	Aantal ziekenhuisopnamen actueel (cumulatief)	0	0	0	0 (4)	0 (13)	0 (24)
	Aantal patiënten op IC actueel (cumulatief)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0 (2)	0 (4)	0 (16)
	Aantal patiënten overleden totaal (sinds gisteren)	0	0	0	1	3	15
	Beschikbaarheid IC bedden voor Corona						
	Beschikbaarheid zorgpersoneel						
	Beschikbaarheid hulpmiddelen						
	Testcapaciteit						
	Continuïteit acute zorg in de regio						
	Interinsulair patiëntenvervoer						

Caribische delen van het Koninkrijk

Economie	Bonaire	St. Eustatius	Saba	Curaçao	Aruba	St. Maarten	Trends
Macro-economisch							+ Voorzichtige opstart lokale economieën op de ACS + Verwachting economische krimp eilanden 15/25% + Prognose centrale bank Curaçao bijgesteld naar 18,6% krimp over 2020 + Aruba, Curaçao en Sint Maarten akkoord voorwaarden tweede tranche liquiditeitssteun
Deviezen & liquiditeiten							+ Liquiditeitspositie ACS komende weken gewaarborgd + Zorgen over deviezenvoorraden middellange termijn
Bedrijven & particulieren							+ Directe economische schade a.g.v. wegvallen toerisme en lockdown-maatregelen is groot. + Verwachte werkloosheid ACS richting 40%
Sociaal							+ Maatschappelijke organisaties op de eilanden maken sinds twee weken melding van grote aantallen personen die zich melden voor voedselsteun. + Verwachting is dat significante delen bevolking onder armoedegrens zaken komende weken + Vanuit BZK 16,5 miljoen beschikbaar gesteld voedselondersteuning ACS

kengetallen BES	Bonaire	Sint Eustatius	Saba
Aantal aanvragen onderstand corona-gerelateerd	5 totaal BES (nieuwe aanvragen week 23)		
Aantal personen met loondervingsuitkering (totaal)	3556	295	359
Aantal aanvragen noodloket ondernemers	954 (673 betaald – 66 in behandeling – 150 afgewezen)		
Aantal uitstel van belastingbetaling	579		
Aantal aanvragen BMKB en GO-regeling	0	0	0
Aantal nieuwe aanvragen Qredits	9	0	0

Caribische delen van het Koninkrijk

	Bonaire	St. Eustatius	Saba	Curaçao	Aruba	St. Maarten	Trends
Aanvoerlijnen							+ Vershraling aanbod producten op de m.n. de Bovenwinden + Verminderde levering uit de VS regio grote zorg m.n. vlees en verse producten. Verwachte piek: juni- juli + Zorgen over verminderde maritieme aa
Nutsvoorzieningen							+ Zorgen over verslechterde liquiditeitspositie overheid-NVs + Leveringszekerheid Curaçao + Bonaire in gevaar a.g.v. liquiditeitstekort bij Curoil + Waterproblematiek op EUX nog niet opgelost
Brandstof							+Leveringszekerheid brandstof in gevaar a.g.v. liquiditeitstekort bij Curoil
Openbare orde en veiligheid	Bonaire	St. Eustatius	Saba	Curaçao	Aruba	St. Maarten	Trends
Handhaving maatregelen							+ ACS gaan in verschillende mate over tot gefaseerde opening van de grenzen. Aandacht voor (mogelijk) sociaal-maatschappelijke onrust als gevolg van mogelijke toename van het aantal COVID-19 besmettingen +De social distancing en bij CUR het samenscholingsverbod worden niet overal nageleefd, echter geen incidenten
Criminaliteit							+ Criminaliteitsbeeld dat aantallen sinds het opheffen vrijheidsbeperkende maatregelen logischerwijs toenemen, maar de cijfers liggen veelal nog steeds onder de situatie van 2019
Grenstoezicht							+ Bijstand aan KW draagt bij aan rustig beeld aan de grens ABC
Migratie en opvang							+ Terugkeer van migranten en ongedocumenteerden naar vooral VEN, COL en DOMREP vanuit BES + CAS lastig te organiseren

N.B.: de Landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten zijn primair zelf verantwoordelijk voor de te nemen (mitigerende) maatregelen in het kader van COVID-19.

Maatschappelijk effect

Maatschappelijke ontwikkelingen	Huidig
Draagvlak voor maatregelen in de samenleving	- Door verschillende incidenten kan het beeld ontstaan dat de overheid zelf zich niet aan de COVID-19 maatregelen houdt en/of de maatregelen niet (consistent) handhaaft. Daarnaast kan het door laten gaan van demonstraties leiden tot gevoelens van ongelijkheid en onrechtvaardigheid, onduidelijkheid over de maatregelen, en mogelijk leiden tot extra demonstraties en tegenreacties. - Gepercipieerde gevoelens van inconsistentie en onbegrijpelijkheid rondom de maatregelen (waaronder de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19) houden aan, vanuit zowel de maatschappij als politiek. Beweegredenen achter de maatregelen worden niet altijd gehoord (bijv. passagiers in vliegtuigen). - Dit doet de geloofwaardigheid (en handhaafbaarheid) van de maatregelen geen goed en kan het draagvlak voor het beleid in de maatschappij aantasten. Hierdoor kan de naleving van de regels verder onder druk komen. - Stapsgewijze opening van de maatschappij leidt tot 'georganiseerde ongelijkheid' en daarmee tot mogelijke gevoelens van ongelijkheid (over het al dan niet naar werk mogen, ondernemen, bezoek of financiële steun ontvangen). - De lagere dagelijkse cijfers over besmettingen/opnames/sterfgevallen lijken te leiden tot verminderde alertheid en gevoel voor gevaar. Dat kan de motivatie tot naleving gedragsregels op straat aantasten. - Veel media-optredens van experts en 'deskundologen' met (quasi-)wetenschappelijk onderbouwde meningen. Waarschuwingen voor 'tweede golf' aan ene kant, bagatellisering belang anderhalvemetersamenleving aan andere kant. Ondergraft geloofwaardigheid instituties (RIVM) en draagvlak beleid.
Opvolging: Houden mensen zich aan de maatregelen?	- Meer diffuse besluitvorming achter de versoepeling van de maatregelen kan leiden tot onbegrip. - Diversiteit in handhaving leidt ook tot onbegrip (bv aanhoudingen bij anti-lockdown demo Den Haag en niet ingrijpen bij anti-racismedemo Amsterdam) en kan prikkels vormen om regels minder (strikt) na te leven.
Handhaafbaarheid	- De beleving van acute crisis lijkt onder burgers af te nemen. Dit lijkt effect te hebben op het gedrag van mensen: minder in acht nemen van de coronaregels zowel buiten als binnen (vooral winkels). Burgerlijke ongehoorzaamheid kan een trend worden. - Door langere duur van maatregelen kan, bij afname bereidheid tot opvolging, meer druk komen op handhaving.
Signalen van maatschappelijke onrust/OOV-problemen	- Na de eerste versoepelingen (basisonderwijs) zijn er geen aanwijzingen voor negatieve effecten op de besmettingsgraad. In Den Haag en Glanerbrug sloten basisscholen vanwege besmettingen. Als dit op meer scholen gebeurd zou dit er toe kunnen leiden dat meer ouders kinderen thuishouden of meer leraren besluiten niet voor de klas te gaan staan. Uitbraken op veel scholen kan ook leiden tot het zetten van vraagtekens bij de intelligente herstart. - Demonstratie aangekondigd op 21 juni tegen 'het nieuwe normaal' waar 'maatregelen en richtlijnen - zonder wetenschappelijke onderbouwing van de effectiviteit - een permanent karakter dreigt te krijgen'. - Nog steeds berichtgeving over schrijnende gevallen van eenzaamheid onder ouderen.
Impact van maatregelen op de samenleving	- De economieën van het Caribisch deel van het Koninkrijk zijn (in veel grotere mate dan Nederland) afhankelijk van toerisme. Hierdoor zijn zij niet alleen onevenredig hard getroffen door de maatregelen maar ook afhankelijk van de besluiten van andere landen tot versoepeling voor het herstarten van de economie. Door kleinschaligheid en onderlinge verwevenheid van economieën in het Caribisch deel kunnen bovendien keteneffecten optreden. - Groeiend besef van nieuwe realiteit over 1.5m-samenleving en zorgen over negatieve sociaal-maatschappelijke en economische vooruitzichten. Er lijkt steeds grotere behoefte aan toekomstperspectief. Planbureau adviseert niet te blijven vasthouden aan termen als 'anderhalvemetersamenleving' of 'nieuwe normaal'. - Bewaren van afstand complexer na stapsgewijze heropening, door 'intelligente herstart' neemt drukte in de openbare ruimte toe. - De economische gevolgen van de crisis kunnen onevenredig hard aankomen bij jongeren (studieachterstand en flexibele beroepen) en in achterstandswijken.
Sociale-psychologische impact	- Aantal Nederlanders dat persoonlijk geraakt wordt door COVID-19 neemt gestaag toe; - Frontlinepersoneel kan te maken krijgen met overbelasting en traumatische ervaringen, wat kan leiden tot burn-outs en PTSS, zeker als door de grote inhaalslag die gemaakt moet worden in de zorg er geen tijd is voor rust en herstel. - De versoepeling van maatregelen voor bepaalde groepen of sectoren en incidenten waarbij niet gehandhaafd is vergroot gevoelens van ongelijkheid en doet een extra beroep op mentale weerbaarheid van kwetsbare groepen of sectoren die niet onder versoepeling vallen. - Traumapsychologen waarschuwen voor de eventuele gevolgen van het gebrek aan collectieve rouwverwerking.
Hoe wordt totaalpakket maatregelen ervaren en waar zitten knelpunten?	- Versoepelen of verlengen van maatregelen in Europese landen kan druk zetten op discussie over duur en omvang van Nederlandse maatregelen. - Over de verlenging van het financiële steunpakket is overlegd met vakbonden en werkgeversorganisaties. Vooral kleine ondernemers en zzp-ers zijn op korte termijn kind van de rekening; via maatschappelijke druk wordt besluitvorming beïnvloed. (Internationale) wetenschappelijke discussie over COVID-19 zal voortduren, 'deskundologen' en opiniepeilers dragen (quasi-) wetenschappelijke onderbouwing voor iedere mening aan.
Signalen van neveneffecten van de maatregelen	- Aanhoudende zorgen over diverse schaduwcrises (droogte, economie, zorg, onderwijs, sociaal-maatschappelijk/ongelijkheid) - Aanhoudende angst dat verdringing in de gezondheidszorg zal leiden tot sterfgevallen die niet veroorzaakt zijn door COVID-19.

Maatschappelijk effect (vervolg)

Internationaal	Was	Huidig	Toelichting aandachtspunten
Rode draad van besluiten van landen/internationale instanties			
Impact van maatregelen en adviezen Nederland op andere landen	• [REDACTED] • [REDACTED] • Zeker stellen repatriëring, medisch transport en goederenvervoer bij maatregelen vliegverkeer. • [REDACTED] • Zorgen over toerisme uit buurlanden • [REDACTED] 11.1 10.2a	• [REDACTED] • In afwegingskader vliegverboden wordt dit geborgd en is aandacht voor actief vooraf informeren landen waarvoor vliegverboden gelden. • Kamerbrief maatregelen vliegverkeer 9/4 zoekt aansluiting met Europees vliegverbod (tot 15/5). • Communicatie ingezet om toerisme naar NL te voorkomen. In nauw overleg met buurlanden. • Ministeries stemmen communicatie over derde landen met BZ af.	11.1 • Maatregelen in meeste EU-landen gelijkgetrokken; bijvoorbeeld door sluiting scholen (22 LS), sluiting van openbare gelegenheden, zoals restaurants/café's (23 LS) en inperking bewegingsvrijheid. • Beeldvorming internationaal: NL heeft zich gecommitteerd aan het helpen van andere LS, inclusief bereidheid extra geld ter beschikking te stellen om directe effecten pandemie het hoofd te bieden: Europees steunpakket 9/4
Impact van maatregelen en adviezen andere landen op Nederland	• Sluiting grenzen en vliegverboden in veel landen bemoeilijken terugkeer gestrande NL reizigers. • Nauw overleg met BEL en DUI over grensoverschrijdende kwesties en grensproblematiek.	• Convenant Bijzondere Bijstand Buitenland overeengekomen en in uitvoering. 25.000 personen ingeschreven. 48 repatriërvluchten uitgevoerd met ongeveer 8400 NL'ers en 1750 EU-burgers aan boord. Postennetwerk actief betrokken bij mogelijk maken repatriëring.	
Benodigde internationale inzet en steun	• Noodzaak van levering van medische apparatuur en hulpmiddelen • Het aantal steunverzoeken van 3e landen aan NL v.w.b. de levering van medische goederen neemt gestaag toe.	• Postennetwerk wordt ingezet bij faciliteren internationale aankopen. • Steunverzoeken op haalbaarheid qua goederen, gebruik/inzet in NL en politieke opportuniteit worden beoordeeld. Taakgroep NCTV, VWS, BZ, MinDef, LOCC, ICJ werd opgezet.	
Geopolitieke ontwikkelingen die van invloed zijn	• Europese samenwerking aanpak Corona Crisis relevant voor Economische pijler in NL (discussies vijfhoek). • Impact COVID crisis op Internationale Handel.	• BZ coördineert voorbereiding dossiers Europese vergaderingen en levert input voor project Fin/Ec maatregelen. • Ontwikkelingen Internationale Handel worden gemonitord door BZ en dienen als input voor project Fin/Ec maatregelen.	

Maatschappelijk effect (vervolg)

Communicatie en media		Toelichting aandachtspunten
Draagvlak voor narratief	• Uit flitspeiling komt naar voren dat er afnemend begrip is voor de maatregelen van de overheid. Er is vertrouwen in de informatievoorziening vanuit de overheid. • Onderzoeksbureau Motivaction: De angst voor het virus neemt af en de zorgen over de economie groeien. Steeds minder mensen geven de prioriteit aan gezondheid als zij dit afwegen tegen de economie, maar een goede gezondheidszorg noemt verreweg de grootste groep (82 procent) nog altijd de belangrijkste waarde voor de manier waarop Nederland met de pandemie omgaat.	
Mediabeeld: welk frame is prominent? Welke gamechangers?	• Corona wordt minder en minder het hoofdthema in de media. De meeste aandacht gaat dit weekend en maandag uit naar racisme en de demonstraties. Volgens de Veiligheidsregio's zijn zondag de demonstraties tegen racisme en politiegeweld in Maastricht en Zwolle rustig verlopen. Deelnemers hielden zich aan de coronamaatregelen, zoals de 1,5 meter afstand. • In verschillende media is er aandacht voor dat de basisscholen weer volledig opengaan vandaag. Door het lerarentekort en doordat men thuis moet blijven bij klachten zal het sommige scholen niet lukken om volledig open te gaan. De PO-Raad verwacht dat de richtlijn om 1.5 meter afstand te houden lastig zal zijn. • Veel aandacht dit weekend voor de ruiming bij nertsenfokkerijen die op zaterdag in Deurne begon. De woordvoerder van NVWA verwacht dat het ruimen van de tien fokkerijen een week zal duren. Nertsenhouders hopen het bedrijf weer op te kunnen starten, maar verwachten niet dat het dit jaar nog zal lukken. Fokkers rekenen op compensatie van de overheid. • Aandacht voor verschillen in uitwerking van de maatregelen, bijvoorbeeld waarom treinen en vliegtuigen wel vol mensen mogen, maar touringcars of theaterzalen niet? Touringcarbedrijven willen bewust de coronarichtlijnen overtreden omdat zij de maatregelen voor de bedrijven niet rechtvaardig vinden. In o.a. De Telegraaf roepen kermisexploitanten op om de kermissen weer te openen. Er staan deze week acties gepland. • Het AD kopt: 'Komende jaren ruim 500 extra borstkankersterfgevallen door impact corona'. Dit zou blijken uit berekeningen van het Alexander Monro Ziekenhuis door het stopzetten van het bevolkingsonderzoek. Medici zijn blij dat alle bevolkingsonderzoeken weer worden hervat en doen een beroep op het RIVM om bij een nieuwe coronagolf de onderzoeken niet opnieuw stil te leggen. Er zijn zorgen over de ontstaande wachttijden, doordat veel regio's al voor de crisis met achterstanden kampten, en een stuwmeer aan operaties. • AD meldt verder dat het aantal coronapatiënten, ondanks dat het in Nederland de goede kant op gaat, wereldwijd harder groeit dan ooit. Vooral in Zuid-Amerika. Maar ook landen met een tweede golf, zoals Iran en VK. Viroloog Koopmans waarschuwt dat het virus zeker nog niet is uitgeraasd.	
Signalen van desinformatie	• [Redacted]	

10.2a 11.1

Departementaal vertrouwelijk
Situatiebeeld en Duiding COVID-19 (nr. 49)

Kerneenheid
Analyse

Dinsdag 16 juni 2020 - geactualiseerd tot 12.00 uur

Actuele aandachtspunten

Naleving en handhaving lijken af te nemen, zonder goed bron- en contactonderzoek gevaar voor heropleving virus

- De geleidelijke toename van de reproductiefactor was deels ingecalculeerd vanwege de versoepelde maatregelen.

Legitimiteit aanpak bediscussieerd

- Gevoelens van inconsistentie en onbegrijpelijkheid rondom de maatregelen (waaronder de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19) houden aan, vanuit zowel de maatschappij als politiek.

Sombere sociaaleconomische perspectieven op de (nabije) toekomst

- De economische gevolgen van de crisis blijven naar verwachting nog lange tijd voelbaar, inclusief een stijgende werkloosheid, maar ook toenemende kansenongelijkheid.

11.1

SITUATIEBEELD

Maximaal controleren (volksgezondheid)

- Het aantal patiënten op de IC's is voor de derde dag op rij gestegen. Ernst Kuipers benadrukt dat het om kleine aantallen gaat. De stijging (veertien in drie dagen) ligt ruim onder de 'signaalwaarde' die het RIVM heeft vastgesteld (dertig in drie dagen). Virologe Marion Koopmans dringt aan op goed onderzoek van de nieuwe patiënten: wanneer zijn ze precies besmet geraakt en waar zijn ze geweest.
- Het RIVM stelt in de Trouw dat de reproductiefactor langzaam boven de 1 groeit. Dit was deels ingecalculeerd vanwege de versoepelde maatregelen, maar er is ook minder discipline volgens onderzoek door GGD en RIVM. Om te voorkomen dat het aantal besmettingen toeneemt is het bron- en contactonderzoek van belang.
- De Groene Amsterdammer en Investico schrijven dat het testen en de bron- en contactonderzoeken bijna een maand vertraging hebben opgelopen omdat GGD'en niet wisten wat van hen werd verwacht.
- Sinds 1 juni kan iedereen in Nederland zich bij de GGD laten testen op het coronavirus. De animo om zich te laten testen lijkt na de eerste twee weken iets af te nemen. Hoewel het testen goed verloopt is de snelheid waarmee de uitslag wordt doorgegeven aan de geteste personen een verbeterpunt; bij 4% duurt dit langer dan 48 uur. Dagelijks worden gemiddeld 10.000 coronatests afgenomen terwijl de capaciteit drie keer hoger is. Uit gedragsonderzoek blijkt dat slechts een kwart van de mensen met verkoudheidsklachten (die kunnen wijzen op een coronabesmetting) zich laten testen.
- Een van de uitkomsten van het ruimere testbeleid is dat meer besmettingen bij jeugd zijn vastgesteld.
- De demonstraties in Amsterdam en Rotterdam hebben volgens lokale GGD's (nog) niet geleid tot flinke verspreiding van het coronavirus. Het aantal geregistreerde besmettingen nam wel toe maar deze gevallen hebben geen link naar de demonstratie.
- Gommers waarschuwt dat de gewone zorg te langzaam op gang komt. Dit is op te maken uit de lage bezetting van IC-bedden. Mensen voelen zich nog niet veilig genoeg om naar het ziekenhuis te gaan.
- Te veel kinderen met een snotneus worden geweigerd door de kinderopvang. Onnodig, volgens de Nederlandse Vereniging voor Infectieziektenbestrijding (NVIB) en AJN Jeugdartsen Nederland. Ze stellen voor om kinderen alleen te weren van de opvang wanneer een volwassene uit de directe omgeving besmet is.
- Nederland heeft samen met Duitsland, Frankrijk en Italië 300 miljoen doses gereserveerd van een vaccin dat door de universiteit van Oxford en medicijnenfabrikant AstraZeneca is ontwikkeld en deels geproduceerd wordt in Leiden. Reserveringen bij andere fabrikanten zullen volgen om de kans op succes te vergroten.
- Nederlandse ziekenhuizen staken voortijdig een groot onderzoek naar de behandeling van coronapatiënten met de medicijnen chloroquine en hydroxychloroquine, wegens gebrek aan zichtbare resultaten.

Beeld sociale media

- Veelal cynische reacties op de berichtgeving omtrent aanschaf vaccin door Nederlandse overheid. De aanschaf is volgens velen in een te vroeg stadium voltooid terwijl de werking en mogelijke effecten van het vaccin op lange termijn nog niet onderzocht zijn.

Continuïteit vitale processen en samenleving

- Op basis van RIVM-advies moeten reizigers op de luchthaven en in vliegtuigen mondkapjes dragen en een gezondheidsverklaring ondertekenen. In vliegtuigen hoeven geen stoelen te worden vrijgehouden om afstand te kunnen bewaren. Belangrijk verschil met gebouwen is het speciale ventilatiesysteem in vliegtuigen dat 99% van deeltjes en stoffen uit de lucht filtert.

Beeld sociale media

- Aanhoudende discussie omtrent risico's van verspreiding van het virus in vliegtuigen. Overwegend wordt het economische belang genoemd als voornaamste reden om vliegtuigen weer met passagiers te laten vliegen.

Zorg voor kwetsbare groepen

- Versoepeling bezoekersregeling in verpleeghuizen heeft niet geleid tot nieuwe besmettingen. Vanaf 15 juni kan in virusvrije verpleeghuizen voor het eerst meer dan één vaste bezoeker per bewoner terecht.
- Verenso pleit voor andere organisatie van de zorg om een nieuwe sluiting voor bezoek te voorkomen.
- De adviseur Omstandigheden Arbeidsmigranten presenteert maatregelen voor de korte termijn, zoals geen vervoer in busjes, een eigen slaapkamer, niet uit huis zetten van zieke arbeidsmigranten en het registreren van arbeidsmigranten, ook al lijken Europese regels dit in de weg te staan.
- Van Rooi Meat in Helmond gaat er bij de uitzendbureaus op aandringen om arbeidsmigranten in Nederland (meer verspreid) te huisvesten. Het bedrijf mag na de tijdelijke sluiting elke dag met meer mensen aan de slag en hoopt komende donderdag op volledige capaciteit te draaien.
- Vijftien burgemeesters van grote steden presenteren vandaag een manifest en vragen om 1,25 miljard euro voor een actieplan om de bewoners van kwetsbare wijken te helpen met problemen als onderwijsachterstanden, schulden, huiselijk geweld. Deze zomer moet de uitvoering al starten.

Beeld sociale media

- Beroepsverenigingen voor ouderenzorg zijn verheugd met de versoepeling van de bezoekersregeling voor verpleeghuizen. Ook roepen zij op tot 'voorzichtigheid' en 'zorgvuldigheid' waar zorgorganisaties, bewoners en naasten gezamenlijk de verantwoordelijkheid hebben om te kijken wat er op locatie mogelijk is.
- Drie basisscholen in Glanerbrug (omgeving Enschede) blijven maandag gesloten. Op een van de scholen is een leerkracht positief getest op het coronavirus.

Financieel-economische stabiliteit

- Het CPB verwacht een voor Nederland ongekende economische krimp: dit jaar met 6 procent, volgend jaar een beperkt herstel met een groei van 3 procent. De werkloosheid kan stijgen tot 7 procent. Bij een tweede besmettingsgolf en opnieuw strenge maatregelen, kan de economie verder achteruitgaan.
- De afgelopen week is er door verschillende beroepsgroepen (o.a. kermisexploitanten en sekswerkers) actie gevoerd vanwege financiële problemen. Historische zeilschepen pleiten voor een noodfonds.
- De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit heeft in totaal meer dan 570.000 nertsen geruimd op dertien bedrijven waar dieren met het coronavirus waren besmet. Maandag zijn nog twee besmettingen gemeld.
- Reders waarschuwen dat circa 400.000 bemanningsleden van koopvaardij schepen, waaronder Nederlanders, thuis of op hun schip vastzitten door wereldwijde visum- en reisrestricties. Dit probleem brengt de wereldhandel in gevaar.
- Bij de overheid zijn meer dan tweehonderd meldingen binnengekomen over mogelijke fraude met de coronasteun. De totale omvang van de fraude is nog onbekend, maar accountants waarschuwen dat dit mogelijk het topje van de ijsberg is vanwege allerlei boekhoudkundige trucs. Er is één aanhouding verricht.

Caribisch deel van het Koninkrijk

- Op Curaçao is een man die ontsnapt was uit het hotel waar hij verplicht in quarantaine zat na zijn aankomst uit Nederland, teruggebracht door zijn familie. De bewaking van de quarantainehotels is verhoogd.
- Per 1 juli is het luchtruim van Bonaire open voor vooraf geteste reizigers vanuit Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk en Duitsland. Het gaat om maximaal 1000 toeristen per week.
- Aruba opent per 1 juli grenzen voor vooraf geteste reizigers uit Europa, Canada en het Caribisch gebied, met uitzondering van Haïti en de Dominicaanse Republiek. Vanaf 10 juli wil Aruba Amerikaanse toeristen ontvangen. De werkloosheid is op het eiland, dat enorm afhankelijk is van toerisme, gestegen naar ruim 12% (tegenover 7,3 procent eind 2019).
- Sint-Maarten heeft geen COVID-19 patiënten meer. Op 11 juni is de laatste patiënt genezen, aldus minister-president Jacobs. Aan de Franse zijde is op vrijdag 12 juni een nieuwe besmetting vastgesteld.

Internationale context

- Vanaf 15 juni is het negatieve reisadvies voor 17 Europese landen opgeheven. De coronamaatregelen verschillen per land en soms zelfs per regio. Nochtans geven veel Nederlanders op sociale media aan zomervakantie in Nederland door te brengen, vanwege mogelijke risico's en onduidelijkheid.
- De Surinaamse regering heeft Nederland ondersteuning gevraagd bij de aanpak van de COVID-19 uitbraak in Suriname. Sinds eind mei is er in Suriname sprake van een tweede serieuze corona-uitbraak; de vrees bestaat dat de medische sector het niet aankan indien de situatie verslechtert.
- Twee Belgische vakorganisaties voor zorgpersoneel en 56 verplegers dagvaarden de staat vanwege nalatigheid ten opzichte van zorgmedewerkers tijdens de coronacrisis en een gebrek aan vooruitziendheid.

- Marokko handhaaft de noodtoestand in beginsel tot en met 10 juli. In een deel van het land worden de opgelegde beperkingen nu al versoepeld.
- De WHO heeft Rusland opgeroepen nog eens goed te kijken naar het lage aantal coronadoden, die de organisatie diplomatiek 'lastig te begrijpen' noemt. De rekenmethoden zijn onnavolgbaar.
- Peking gaat deels in lockdown na 79 besmettingen die te relateren zijn aan een voedselmarkt. De besmette mensen zijn gevonden door screening, niet vanwege klachten. Uitgezocht moet worden of dit een niet eerder vastgestelde grote uitbraak was, of dat er een andere bron is bij de markt.
- De Noorse overheid stopt met de inzet van een corona-app en wist alle data die tot nog toe met de app zijn verzameld naar aanleiding van kritiek van 's lands privacywaakhond.

Politiek en maatschappelijke onrust

- Veiligheidsregio's maken zich zorgen over de naleving van de anderhalvemetermaatregel in de horeca. De horeca heeft er moeite mee als enige branche verantwoordelijk te worden gehouden voor de handhaving van de regels bij publiek. Volgens KHN sluiten sommige kroegen de deuren uit angst voor boetes. Het Veiligheidsberaad waarschuwt dat burgemeesters strenger gaan optreden, ook klanten kunnen boete krijgen.
- Na de Nationale Ombudsman, de VNG en diverse staatsrechtgeleerden, hebben afgelopen weekend ook coalitiepartijen VVD en de ChristenUnie zich tijdens hun onlinecongressen kritisch uitgelaten over plannen voor de tijdelijke noodwet. Onder de achterban leven zorgen die zullen worden meegenomen in gesprekken.
- Negentien medische en maatschappelijke experts ondertekenden een oproep aan het kabinet voor een onafhankelijk tussentijds onderzoek naar het coronabeleid. Deze sluit aan bij een motie van PvdA en SP.
- Dela gaat op 7 november landelijk een herdenkingsdag houden om nabestaanden en andere betrokkenen alsnog in staat te stellen samen hun verdriet te delen.
- Op het Plein in Den Haag is zondag door 350 a 400 personen gedemonstreerd tegen de COVID-19-maatregelen, Antifa en aanvallen op beelden. Onder de demonstranten bevonden zich o.a. ADO- en Feyenoordsupporters, maar ook mensen uit de horeca. Er werd onvoldoende afstand gehouden. Op aandringen van de politie eindigde de bijeenkomst na 20 minuten.

Beeld sociale media

- Online discussie en kritiek op noodwet houdt aan. De petitie tegen de invoering van de wet is bijna 200.000 keer ondertekend. Critici vrezen schending van privacy en mensenrechten.
- Viruswaan.nl kondigt een demonstratie aan op 21 juni op het Malieveld. Het initiatief demonstreert tegen 'het nieuwe normaal' waar 'maatregelen en richtlijnen - zonder wetenschappelijke onderbouwing van de effectiviteit - een permanent karakter dreigt te krijgen'. Verschillende anti-overheidsgroepjes zeggen aan te sluiten. Meer dan 11.000 mensen tonen op sociale media interesse, bijna 3.700 mensen zeggen te zullen deelnemen - bij dergelijke demonstraties staat de opkomst vaak niet in verhouding tot de aanmeldingen.

DUIDING

Naleving en handhaving lijken af te nemen, zonder goed bron- en contactonderzoek gevaar voor heropleving virus

- De reproductiefactor neemt geleidelijk toe; dit was deels ingecalculeerd vanwege de versoepelde maatregelen. Deze toename gecombineerd met de versloffende discipline - navolgen van maatregelen lijkt lastiger - onder de bevolking maakt het wel van groot belang dat het bron- en contactonderzoek van de GGD goed gaat lopen. De signalen dat dit onderzoek nog niet op orde is zijn hardnekkig.
- In vergelijking met enkele maanden geleden zijn mensen minder bang en somber nu verschillende medische kerncijfers wekenlang zeer laag zijn. De beleving van acute crisis onder burgers lijkt af te nemen.
- Toch blijft de crisis het gedrag wel beïnvloeden. Zo durven veel mensen een vakantie buiten eigen land nog niet aan, mede door de medische risico's en onzekerheden omtrent boekingen.

Legitimiteit aanpak bediscussieerd

- Gevoelens van inconsistentie en onbegrijpelijkheid rondom de maatregelen (waaronder de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19) houden aan, vanuit zowel de maatschappij als politiek. Het voorbeeld van het toestaan van vliegtuigen met passagiers laat zien dat de uitleg van beweegredenen achter de maatregelen niet altijd gehoord wordt.
- Aanhoudende discussies en (politieke) kritiek kunnen het draagvlak voor het beleid ondermijnen.

11.1

Sombere sociaaleconomische perspectieven op de (nabije) toekomst

- Nu de perceptie van de acute medische crisis afneemt kan de aandacht verschuiven naar de contouren van de langdurige sociaaleconomische en maatschappelijke impact.
- De economische gevolgen van de crisis blijven naar verwachting nog lange tijd voelbaar, inclusief een stijgende werkloosheid, maar ook toenemende kansongelijkheid.
- De gevolgen kunnen onevenredig hard aankomen bij jongeren (studieachterstand en flexibele beroepen) en in achterstandswijken, waar de problemen reeds toenemen op het gebied van onderwijs, armoede, huiselijk geweld, ondermijnende criminaliteit en werkloosheid.